

+ (A Napoleonok szaporodnak.) Napoleon herceg neje, Klotild hercegnő, f. hó 18-án figyermeket szült, ki a kereszttségben Napoleon Jeromos Viktor Fridrik nevet kapott.

⊙ (Gleichenbergben), jelenleg 6-700 vendég van; ezek többnyire németek, horvátok, olaszok és szerbek; magyarok mintegy 50-en vannak. Van egy két kairói, néhány francia, porosz és angol is. Azonban összeszámolásról szó sincs, mindenki magának él a nagy részben elvonul. Még a magyarok sem tartanak jelenleg úgy össze, mint más alkalmossal, s bizalmatlankodva tekintenek egymásra. Talán azért huzódnak egymástól, jegyzi meg egy tudósít, mert egyik tetőtől talpig magyar ruhában van, míg a másik csak félig.

— H. Bözörményről, július 19-ről írják: Szellemi élvezetünk 8 évi hiányát Györfly Antal színtársulata pótolta ki egy kevés időre, és a dologidő dacára, szép számmal képviselt városi közönségünk, bemutatta Thalia templomában áldozatkészégét. Előadott darabok ezek voltak: „II-ik Rákóczy Ferencz fogása“, „Nagyapó“, „Fenn az ernyő, nincsen kas“, „Angelo“, „A jeggyűrű“, „A feleskei nótarius“, „A szökött katoná“, „A becsület szó, és a jól brótt kis leány“, „A hazatértek“, „Könyves Kálmán“, „Deobra“, „Házassági háromparancs“, „Koldusnő“, „Marsca, az ezred leánya“, „Bányarém“, „Mari, egy anya a népből“, „Nőihercz“, „Czigány“, „Nőtlen férj.“ Sikerült előadásaikban jelesen kitüntették magukat: Györfly, Beke, Páli, a nők közül Györflyné, Kövesiné, Miksai Ida, a másodrendű szerepekben pedig Hegyi, mint még e pályán ujoncz. K.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, jul. 18. „A tücsök.“ Életkép 5 felv. Irta Birchpfeifer Sarolta. Ez este két vidéki vendég mutatta be magát a nemzeti színház közönségének: Sipos és neje Dobozi Lina. Ez utóbbi a czimszerepben tehetségét tanúsított, mely azonban még koránt sincs annyira kipallérozva, hogy művészinak lehetne mondani. Szerepe egyes részeiben jól megállta helyét, de bevégzett egész nem tudott belőle teremteni. Miért is választott tehetsége bemutatásul ily nehéz szerepet, melyben színésznőnk közül eddig csak hárman, ugymint: Hegedüs, Munkácsi Flóra és Bulyovszkyne állták ki a próbát diadalmasan. Mindenekelőtt igyekeztek leszokni egyszerű kiejtéséről, mely különösen a többféle e egyforma kiejtésében tűnik fel. A buzditó tapsok nem hiányoztak. Sipos, Landry szerepében kissé fészesen játszott. Igyekeztek több életet önteni játékába.

Szombat, jul. 19. Beck János föllépteül: „Rigoletto.“ Opera 4 felv. Verdítől.

Vasárnap, jul. 20. „Huszár-csiny.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Irta Vahot Imre. A markotányosnő szerepét Bogár Vilma talpraesetten adta.

Hétfő, jul. 21. „Bibor és gyász.“ Hegedüs Lajos drámája. Nagy Luiza mint hős szerelmes színésznő mutatta be magát a kisszámu közönségnek. Nem nagy szerencsével.

Kedd, jul. 22. Beck János föllépteül: „Ernani.“ Opera 3 felv. A vendégművész ma is nagyon tetszett; különösen a 4-ik felvonás bevezető áriái szünni nem akaró tapsokra ragadták a közönséget.

Szerda, jul. 23. „A skót nemes.“ Vigjáték 5 felv.

Csütörtök, jul. 24. Beck János föllépteül: „Észak csillaga.“ Opera 3 felv. Meyerbeer-től.

Budai népszínház.

Jul. 18. „XII. Károly Rügen szigetén.“ Vigjáték 4 felv.

Jul. 19. „Falusi lakadalom.“ Népszínmű.

Jul. 20. „Vén bakancsos.“ Eredeti népszínmű 3 felvonásdan. Irta Szizeti József.

Jul. 21. „Charlotte kapitány.“ Vigjáték 3 felv. A darab jól mulattatta a közönséget.

Jul. 22. „Bál előtt és bál után.“ Irta Degré. Vigjáték 2 felv. Ezt követé: „A chorista.“ Bohózat 1 felv. Végül „magyar magántáncz“ Horváth Károly által.

Jul. 23. „A szép molnárnő“ és „Tiszaháti libáska“, egy felvonásos vigjátékok. Mátrai Mari k. a., mint szerződött tag, ez estén mutatta be magát a közönségnek, mely, mindjárt kilépésénél, zajos tapsokkal üdvözölte. Gyönyörű színpadi külső, nagy szini jártasság, de természetétől hiányos szavalás a kisszanny szembeötlőbb tulajdonai. A második darabban Ágnes nagy szeretetreméltósággal adta, de egész hatást csak akkor fog tenni, ha beszédhez, hangjához a közönség előbb már hozzászokott.

Jul. 24. „Szerelm és örökség.“ Vigj. 2 felv. Felvonás közben tót magántánczot lejött Horváth Károly. Végül pedig magyar magántánczban lépett föl a 7 éves Marosi Julcsa.

Szerkesztői mondanivaló.

6120. Pozsony. Sz. F. J. A kívánt lap példányokkal szivesen szolgálunk. Legörömbösebb látnok ön személyes megérkezést.

6121. Kolozsvár. J. E. A lap küldése iránti intézkedést megtettük. Az eddigi elmaradás okait kiürítésként nem lehetett. Innen mindig elküldetett. Fogadjon ön köszönetünket.

6122. Herczegstőlás. V. L. A panaszlevelet elküldtük az illető lap kiadóhivatalának A sérelem orvoslása meg lón igérve.

6123. Bécs. K. T. Ily dolgoknál legfőbb legjobb akaratunkról biztosíthatjuk önt. Kár volt, Londont oly hamar elhagyni.

6124. Szatmár. Sz. F. Teljes lehetetlen. A mit ön haját, nem áll rendelkezésünkre. 6125. Holt-Tiszapartján. El akartuk olvasni, de a legelső vers mindjárt így kezdődik: „Sok száz évek előtt...“ Még csak prózában sem szabad így beszélni, sőt még a piazcon se mondja ön, hogy „sok száz forintok.“ — A „Nyárban“ című jobban sikerült; helyenkint igen szépen festi a tájképet.

6126. Vészto. Id. Sz. S. Adandó alkalmossal majd rátérünk még a kívánt tárgyra. Csak annyit mondunk, hogy jóra való falusi iskolában kellene azt még megtanulni, s a mi ott el van mulasztva, azt már bajosan pótolja azután bármiféle újságilag.

6127. L. Komárom. V. M. Észrevételét teljesen osztjuk, s csak azon közmondást juttatjuk eszébe: „nem lehet mindennap papsajt!“ Ugy parancsolják gyakran a körülmenyek, hogy egyéb eledellel is jól kell laknunk. De azért ez nem rosszabb amannál.

6128. A weimari nagyhercegi sírboltban. Igen méltó helyet foglalhatna el valami weimari „Sonntagszeitung“-ban.

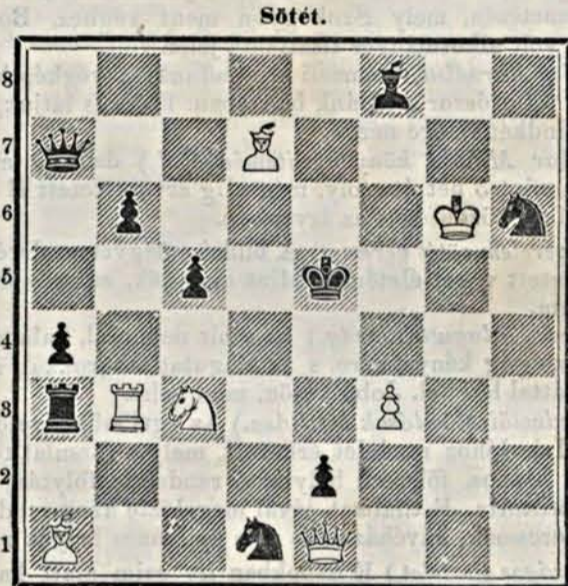
6129. M. Berény. B. B. Igen kívánatos volna, hogy e mű, külön lenyomatban, mielőbb árulhatnák a vásárokon. Lapunkra vonatkozólag csupán a terjedelem ellen van kifogásunk. Erre nézve kedvező körülményt kellene kilesnünk.

6130. Kolczér. P. I. A küldeményt használni fogjuk. Köszönet érte.

6131. Képek Slavoniából. Nem tudjuk, hogy és mikép jutott birtokunkba, de a szerző jó emlékezetben van nálunk s a munka sok érdekes részletet tartalmaz, melyek közzétételét mi is szeretnők siettetni. Rajta leszünk.

SAKKJÁTÉK.

135-ik sz. feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán).

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 130-ik számú feladvány megfejtése.

(Bankos Károlytól Kun-Szent-Miklóson.)

- Világos. Sötét.
- 1) b2 - b4 K f5 - e5
 - 2) He4 - d6 Ke5 - d5
 - 3) K f3 - f4 ±

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyvárodon: báró Meszéna István. — B. Újvárosban: Kovács Lajos. — Nagy-Körösi: Terika. — Óróndán: Beóthy Maris. — Jánosiban: Keszler István. — Pesten: Cselkó György. — Török-Szent-Miklóson: Frankl A. — Parabutyban: Rothfeld József.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izrael. napt.	Nap.		Hold.	
				kelet	nyug.	kelet	nyug.
Julius—Augusztus				Julius (ó)	Tha.	ó. p.	ó. p.
27 Vasár.	E 7 Zoer. A. E G Pent.	15 G 7 Athin	29 Zoer	4 32	7 40	5 9	7 38
28 Hétfő	Incezo, Sámson	16 Marina	1 A R	4 33	7 38	6 17	8 0
29 Kedd	Mártha, Szer	Mártha	2 Már	4 35	7 37	7 26	8 23
30 Szer.	Abdon, Szen.	Judit	3 Jud.	4 36	7 35	8 36	8 45
31 Csüt.	Loyolai Ign.	Ilon Han	4 Ilon	4 37	7 34	9 47	9 8
1 Pént.	Vas. sz. Péter	Gertrud	20 Jul. Hyés	5 A G.	4 38	7 33	11 1
2 Szomb.	Portiunculá	Gusztáv	21 Ezechiél	6 48 S	4 39	7 32	12 15

TARTALOM.

Kubinyi Ferencz (arckép). — Egy jó öreg pap halálakor. János Gusztáv. — Tollrajzok a tengeri életből (folytatás). — Az adelsbergi barlang (2 képpel). Kempelen Győző. — A balaton-füredi új nyári színház (képpel). K-s M-n. — Böngezet a harcászattal (taktika) terén (vége) Döntő István. — Henszlmann Imre jelentése a székesfehérvári régiségekről (rajzzal). — Történelmi kalászatok (folytatás). Lehotsky Tivadár. — Egyveleg. — Tárház: Garam-Kis-Sallón többé senkies káromkodik. Szobi Pál. — Régi magyar szakácskönyv (folytatás). — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

Pest, augusztus 3-án 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedruben 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhöz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujság a félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujjenzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

Liedemann Frigyes Sámuel.

A pesti kereskedői kar egyik legnagyobb tiszteletben és közbecsülésben állott tagja, s disze azon osztálynak, mely a haza felvirágzásának egyik főtényezője s melynek becsületessége és jelleme nagy mértékben mozditja elő anyagi érdekeink emelkedését. *)

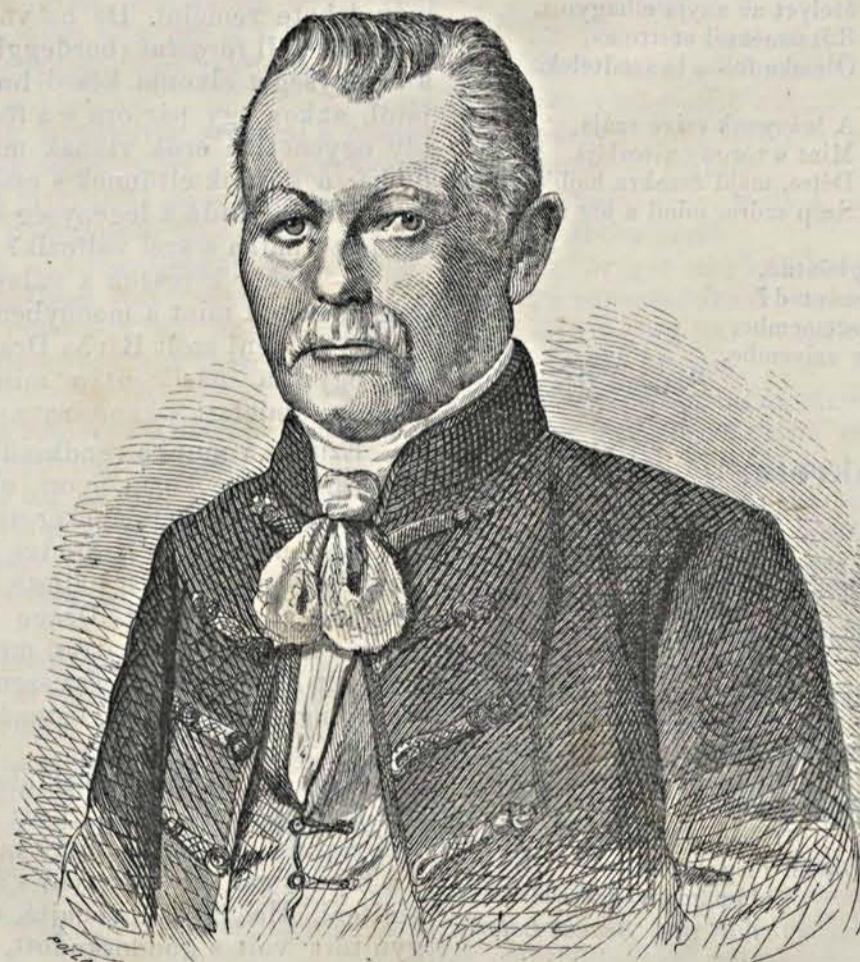
Liedemann Frigyes Sámuel 1790-ben Pesten született. Atyja, s anyja Julia, a löcsei lelkész Hermann leánya, fiok neveltetésére a legnagyobb gondot fordíták, ki iskoláit Eperjesen és Sopronban végezte, 16 éves korában azonban atyjának üzetébe lépett. Tapasztalatainak gyarapításául, s hogy Erdély viszonyait megismerje, később Szebenbe ment, hol az Angermeyer-háznál lelt alkalmazást.

Innen, az akkori politikai viszonyokat a magyar kereskedelemnek emelésére igyekezett kiaknázni. Első Napoleonnak szárazföldi zárrendszere alkalmával ugyanis Liedemann Frigyes Galaczban egy szállítási bizományos vállalatot vélt fölláthatni, melyből a Pesten át való ügymenetet akarta közvetíteni. Le is utazott Galaczba, hanem Napoleonnak nemsokára bekövetkezett bukása tervét meg-hiusítá.

Galaczból Liedemann Konstantinápolyba ment, s miután az ottani üzleti viszonyokkal megismerkedett, hazájába visszatért. — Nemsokára Bécsbe utazott.

Az 1818-ik évben, most is élő s köztiszteltetben álló fivérével Ferenczcel Némethonba utazott, — ez alkalmossal nejevel Ricke Henrik Viktor, württembergi prot. lelkész leányával ismerkedett meg, mivel 1819 ben egybekelt. E házasság ugyan gyermektelen maradt, hanem mindig példás és boldog volt. A tulajdon gyermekek helyét

*) Ez arcképet s jellemrajzot a nem régebben megindult „Közlemények a kereskedelem és ipar köréből“ című folyóirathól vesszük át, mintegy ajánlatul azon derék vállalatnak, mely Robonyi Géza és Petényi Otto szerkesztése mellett nemsokára mint havonként háromszor megjelenő lap, fogja pártolásra érdemes közlönyeink számát szaporítani. Szerk.

LIEDEMANN FRIGYES SÁMUEL.

+ 1862.

Liedemann Frigyes alapító tagja volt a pesti nagykereskedői testületnek, a takarékpénztárnak, — ülnöke a kereskedelmi- és iparkamarának, — választmányi tagja a Lloyd társulatnak; — egy szóval, hol a közügynek szó és tett általi istápolása volt szükséges, ott reája biztosan lehetett számítani. Élő szöszölője ennek azon tény, hogy a halála után átvizsgált főkönyvben: „járulék-rovás“ (Betrag-Conto) cím alatt 6000 ft. s neje részéről 1000 ft. volt jótékony czélú kiadáskép bejegyezve.

Neve honunk határain kívül is nagyon ismeretes volt. Az 1841-ik évben az „afrikai kereskedelmi egylet“ Párisban tagjává választá, s hasonló kitüntetésekben sok más oldalról is részesült.

Liedemann Frigyes egyike volt azoknak, kik a leghiggadtabb s legalaposabb szakavatottság mellett legmelegebb erkölcsi hévvel tudják felkarolni mindazt, mi az embernek, hazafinak, buzgó hívőknek szent és becses lehet.

Igen jellemzi Liedemannt azon mondása, melylyel egy pesti egyházi gyűlésen az év. egyház szükségének fedezésére fölveendő kölcsön megalapítása feletti vitát eldöntötte: Uraim — szolt ő — mennyire én tudom, atyáink az egyháznak nem kölcsönöztek, hanem adományoztak — s hogy a kérdéses 12,000 ft. fedezze legyen, ezennel 1000 ftot szánok e célra, azon szilárd meggyőződéssel, hogy még akad tizenegy tag, kinek mindegyike szintanyit áldoz. — Az első, ki példáját követé, Liedemann Ferencz, a felajánlónak méltó fivére volt, — azután következtek a Fuchs testvérek, s nyolcz nap alatt összehozta a tizenkét nagylelkű férfit a szükségelt összeget. Méltán nevezték őket a pesti egyház tizenkét apostolának.

Áldozatkészségén kívül — mely boldogságát mások boldogításában keresi — ritka becsületesség, mely elágazó vállalatai közben még gyanút sem engedett hozzá férni — boldog házasságot, testvéri szeretet, tiszta önzetlen barátság, sziklkölködő felebarátai iránti rokonszenv — mindezek kivívták neki azon köztisztelet és szeretetet, mely az 1861. év november 29 én éltének 71 ik évében bekövetkezett halálakor mély, igazi gyászszá változott pályatársai, hírsorsosai s honfitársai szívében.

A hűtlen szerető.

(Népdal.)

Kézszedett alma valál,
Most halavány mint a halál:
Hej! a tűzre rosz fát tettél,
Engem másért megvetettél?

Mint a bubos kis galambot,
Melyet az anyja elhagyott,
Rózsamézzel ettetlek,
Ölemben fel- s le szedtetlek.

Szerettek szerettek,
Majd a lelkembe vettedek:
Mint kis babát csókolalak,
Kézről kézre úgy adtalak.

A leánynak szive szája,
Mint a torony vitorlája.
Délre, majd északra hajlik,
Szép szóra, mind a jég zajlik.

Csere-csala, ha megbántad,
Régi szeretőd megszántad?
Nézz hát busan a szemembe,
S új tüzet gyujtasz szívembe.

Bonyhai Bénéjámín.

Magyar bokréta.

(Népdal.)

Üdvaromban
Széledített daru,
Hosszu nyaka,
Termete is karcsu.
Hát a tolla?
Hát a tolla milyen??
Kékes hamvas,
Máshak nincsen ilyen:
A legszebbet
Adom a babámnak,
Ajándokul
„Magyar bokréta“-nak.

Magam tüzőm
Uj kalapja mellé, —
Ugy sétál fel
Isten háza felé.
Isten háza!
Dicső szent épület! —
Boldog a ki
Óltárához mehet.
Oda mehet, —
Diszes esküvőre,
Onnan meg ki, —
Vidám menyegzőre!!

Szakál Lajos.

Tollrajzok a tengeri életből.

(Folytatás)

Midőn a kapitány a hajó mélyiből a földéltre lépett, a nap fényes arcát kezdé kiemelni a habok közül, sárgás sugarait ez izzadságban uszó arcokra lövelve.

A légénység kérdőleg emeli parancsnokára szeméit.
— Fiuk! — szolt az öreg — mi elvégzők alatt, mi tőlünk telhetett, de hajónk nagyon sérülve lehet, mert a víz nem apad — de nem is nő s ez is nyereség; s míg az Isten e szelet megtartja, még mindig lehet reményünk.

En a kormányrudhoz állok; Gino a vitorlákkal majd elbárik valahogy, ti pedig fiuk, a szivattyukkal ne tágtátsatok! csak ezek teljes erővel működése tarthatja hajónkat egyensúlyban, mert ez folyton vizet vesz be, mit meggyőzni, jól tudom, nehéz feladat, de egy elvesztett perc, s a menekülés reményét veszítjük!

— De hátha változik a szél? kérdé valamelyik.
A légénység felfogá helyzetét, mit nekem pár sorban még is ismertetnem kell, mert nem kétszersültön s hajóköttel mellett felnőtt embereknek beszélem e történetet.

A hajó föl nem fedezhetett s így nem is orvosolhatott repedéseit, ha nem több, de nem is kevesebb vizet vett folyton magába, mint mennyit a szivattyuk teljes erővel működése megbirt. Nekik a menekülés egyetlen reménye az volt, mit e latin példabeszéd fejez ki: qui tempus habet, habet vitam. De ezt a tempust most két oly ha tartotta üstökön, hogy azt csak az egyik körme közül is kiragadni, szinte képtelenség volt, hát még mind a kettőé közül?

Az egyik ha ez volt: oly erőfeszítéssel járó munkát mint a szivattyuzás — mely pár óra alatt bármely kart kifáraszt, ki bir-e 12 pár kar tartani mindaddig, míg a végzet egy hajótán utjokba hoz, ha ma nem, hát holnap? Vagy éppen még száraz közelébe érnek, melytől mintegy 400 mrfld-nyire lehetnek a szél mentében.

Ilyen reményen esüggő élet, bizony nem tudom, megéri-e az avval járó küzdelmet? nem is minden hajó népe fogott volna hozzá, hanem inkább bárkát s csónakot vízbe eresztve, azon próbált volna szerencsét.

Ilyen volt az első ha, a szelidebb, mert ezzel megbirkózni végül is csak erő kell; hogy több-e, mint mennyivel birunk? ez más kérdés. Sok bátor nem érte meg a győzelmet, csak azért, mert pár perczel hamarabb kimerült.

A másik ha a szél iránya volt. Ha ez nem változik s a hajó telt vitorlakkal rohan tova, vagy egy más hajót, vagy szárazt érni, még lehet remélni. De ha változik e szeszélyes elem, ha a hajót szél előtt kell forgatni (bordeggiare) s így a vitorlakkali bajoskodás a légénységet elvonja, késedelmet pillanattal nem szenvedő munkájától, akkor egy pár óra s a földéltre, e kis küzdhely, — hol most oly egyenetlen erők vívnak meg egymással — nem lesz csatátér többé: a küzdők eltűnnek s csak a küzdter felett csap össze a hullám. Ezt jól tudá a légénység s a Lagunák fia ezért kockáztatá a kérdést: hátha a szél változik?

— Akkor keressük a választ az Ur imádságában, és legyen meg akaratod mint a mennyben, ugy itt a tengeren is!

— Amen! szolt Barba Drago mély átható, hangon s a legény ség, egyik a másik után mintegy öntudatlanul ismetlé: amen! amen! — mialatt a kapitány a kormány felé irányzá lépteit.

Ezután a munka rendkívüliségében is némi rendszerré folyt. A parancsnok a kormányon. elmerülve a tenger néptelen síkján, melyen szeme hasztalan keresett egyetlen nyugvó pontot. A légénység, mintegy beletörődve nehéz munkájába, csak azt a bizonyos dalforma jeladást hallatá, melylyel a munka menetének összhangzást adni szokott. Drago hol a hajó ürében foglalkozott, hol egyik vagy másik szivattyu mellett segített, még mindig erős karja, nyugodt hangulata s egész személyességével. Hol ő volt, a légénység újongva kiáltott föl, egymást biztatva s a munka kettős erővel folyt.

Gino a vitorlák között elemében találta magát. Minthogy a szél kedvező volt, csak itt-ott kellett hol helyrevonni, hol ereszteti rajtuk, — munka, mely mindig pár ember erejét igénylé, de ő a kézi csigákkal (paranco) s a hengerrel mindig tudott magán segíteni. Ha ezt végrehajtá, a konyhába sietett, hol már tüzet gyujtott volt s gondoskodott, hogy a légénységnek némi meleg étele is legyen.

Igy jött el a dél. Sem harangzó nem jelöli azt, sem a szokott szertartás, csak Gino egy jeladása, hogy a rizs megfőtt, melyet ő aztán egyes adagokban ki is hordott, minthogy a légénység is csak egyenkint hagyhatá oda munkáját.

De mind e mellett az étkezés órája alatt a víz egy lábnyit nőt a hajóban. Csak e kevés lankadás a munkában, már ily sajnós eredményben nyilvánult. Drago e szomorú hírt, a boros kancsók megtöltésével fűszerezé tudatva, hogy azok minden csöppjeért egy akó vizet kell kiemelniök, ha a napot még lemenni látni akarják.

Oh földművelő! ki reggeltől estig tartod az eke szarvát, erős karod bizony már ellankadt volna itt! csak ezen, gyermekkorától ily munkába beletörődött nép képes ilyesmit kitartani; mert a végzet, midőn a terheket oly különbözőleg osztá fel, gondoskodott, hogy kinek ebből nagyobb rész jut, jusson több az erőből is, melylyel azt ellensúlyozhassa.

A légénység nekifeküdt a szivattyuk emeltyüinek s órákon át azoknak egyhangu csörömpölésébe csak a Drago vagy a szakács biztató felkiáltásai vegyültek. Később azonban két legény kimerülten összerogyott. Két hatalmas dalmát fiu, kik 18 óra óta csak-nem hibetlen erőt fejtének ki. Barba Drago egy bögre vízzel fellocsolá őket, az egyiknek helyét rögtön el is foglalva, a másikra a kapitány kiáltott:

— Beppo! jer ide a kormányra, míg erőhöz jutsz!

A fiu, hólyagokkal borított tenyerét arczáa végig voná, mint ki álmából ébred.

A parancsnok ismetlé szavait.

— Nem, kapitány Marco! szolt a fiu — a szégyen ölne meg, önt a kormány mellől a szivattyu mellett látnom. S ezzel ujjlag nekifeküdt az emeltyünek.

Midőn a nap hanyatlófélben volt —

— Gino — szolt a parancsnok — igyekezzél bezárni a hegyvitorlákat; vidd föl a távcsőt magaddal s nézz jól körül, főleg a szél alatt.

Gino fölsetett, az öreg pedig gondteljes arczezal merült el nyugat felé, szemével kísérve a már-már leáldozó napot, melyet most hullámsirja helyett egy a láthatár szélén elterült keskeny, de koromsötét felhő készült elborítani. A hajót a sirályok egész serege, visszataszító sivalgással kíséri, majd körülrepkedve azt, majd lecsapva mögötte egy falat martalékra, s a szerencsét, mely azt körmei közé keríté, a követelők egész hada, visító kiáltással üldöze.

Az ég boltozatja színetlen volt, bár nem borítá felhő, csak mintha fátyol vonult volna reá; e miatt a tenger el is veszté szép kék színét s a habok hamuszín rétegekben toldtak tova. Az időváltozás több mint valószínű volt.

Ezért kíséri a parancsnok oly gondteljes arczezal a lemenő napot, mely most azon felhő-réteg széléhez ért, de aranyugarak helyett csak sárgás fényt árasztott megfutott utjára vissza.

A mily pompás a napplemente a tengeren, ép oly idegenszerű, oly titokteljes, oly — mondanám — elfogultságot okozó az némelykor, miről számolni nem lehet. Ilyen volt e mai.

— Kapitány Marco — szolt most egy jól ismert hang mögötte — ezt most lemenni látók, de ugyan rut arczezal vált meg tőlünk.

Drago volt, ki az éléskamrából fölhozva a délről maradt húst, hagymát, sót, olajat, most azok elkészítésével bibelődött.

— Nem sok reményt hagyott biz ez maga után — válaszolt az öreg, s azzal Gintót keresé szemével az árboczon, ki a hegyvitorlák egyedül, ezer bajoskodással bevonva, most a láthatárt vizsgálá távcsővén. A kapitány élénken figyelt reá, de egy jel fe lülről, s e remény is eltűnt.

Marco kapitány egyik kezét homlokán voná végig, aztán fejével bólintgatva nézett Dragóra, ki végezve foglalkozását, egy közelébeni kötéltkereszre ült s térdére könyökölve bámult arra nyugat felé a semmiségbe. Egy hason jellel válaszolt ez, aztán mindkét öreg saját gondolatába mélyedt el.

Oly hosszú volt a pálya, melyet együtt futának meg, oly sok az emlék, mely őket összeköti s egymást kölcsönösen tisztelni tanítá, s oly jól értékük egymás gondolatait, hogy most a pálya valószínűleg utolsó óráiban is, köztük egy pillanat, egy jel többet fejezett ki, mint a szó egész árja.

Végre a kapitány, mintegy önmagát fölverni igyekezzén, így szólt:

— Mit gondolsz, Drago, a szivattyuk nélkül meddig tart-hatja fel magát a hajó?

— Ugy számítám, mintegy 5 óráig.

— En is ugy tartom; a hajó nagy s a hátsó raktár még nem vesz be vizet. Így hát a csónakokra gondolni, még mindig van időnk.

— Várjuk el az éjfélt, Marco kapitány! s hogy az a sötét felhő mit hoz? azt-e, a mivel fenyeget?

— Több mint valószínű, hogy azt.

— No akkor akár a csónakban, akár e rongált hajóban le-gyünk, egyikre sem süt reá a nap többé

— S gyanítják e a fiuk az időváltozást?

— Aligha nem. Mindenik szeme nyugatra áll; látszik, hogy onnan várja sorsát. Aztán Spiro is már öreg legény, ő is érzi már az idő szagát.

— Szegény fiuk! jobb sorsot érdemeltek volna. De szükség, ugy fogadni a csapást, a mint jó s megnyugodni benne.

— Ezt én is sokszor elgondolám, Marco kapitány! s azt hí-vém, hogy meg is tudom tenni, ha arra kerül a sor. Volt időm, elkészülni reá; de most, midőn a próba percze közelg, betelik raj-tam is:

„ho fatto il Conto, senza l'oste“

(fogadás nélkül tettem számítást).

— Mi részben?

— Marco kapitány! — szolt Drago megindult hangon, minőt tőle talán még senki sem hallott. — Ném s gyermekeim egyenkint elvesztém s midőn többé senkim sem volt, azt hittem, hogy csak magam sorsával kell gondolnom s ez nem aggasztott engem. Sokszor szemébe néztem a vésznek, azután s ősz hajamra mondom! nyugodtan tevém azt; mert hogy ma vagy holnap csapjon össze felettem a hullám, az nagyon mindegy volt nekem. Nem volt en-kim, kinek s kiért élnem öröm lett volna, mig Gintót haldokló anyja gondjaimra bizá. Most nekem e fiu mindenem lett, czél, melynek elérhetéséért napokat kértem a mindenek urától; remény, melyben megijodtam. Oh mert hogy e fiut mennyire szere-tem, ki nem mondhatom!

Drago főnnakadt szavaiban s vészbarázdált orcáján egy pár nagy könnysepp toldott le.

— S most, midőn már-már örömet értem volna — folytatá — miután elvesztém s kísérgetém csaknem a célhoz, hol zászlóját mint parancsnok vonhassa fel, — most itt szemem előtt elveszni látni, a többi fiukkal együtt, kiket ugyszólva számára neveltem: ez nagyobb csapás nekem, mint a minőre számíthaték.

Az öreg elhallgatott s körültekintett, Gintót keresé szemével. Ez, miután az árbócztetőn dalgát végzé, a földéltre ereszkedett, hogy ott a megfelelő kötelet is helyre vonja s a mint ezt végzé, a hajó parkányához dölve s fejét a még kezében tartott kötélhez támasztva, — elaludt.

A sárgás fény, melyet a nap visszahagyott, a fiu arcát még halványabbra festé.

Az öreget megindultságában e kép még jobban megilleté. Intett a parancsnoknak, reszkető kézzel a fiura mutatva.

— Szegény fiu! — szolt ez — egészen kimerült. Mintha haldokló anyját látnám...

Drago elkeserülten rázta fejét, aztán a fiuhoz közeledett s ezt mint egy gyermeket ölébe véve, a földélti kis lakszobában egy löczára helyezé. A mécs, mely a Madonna alatt volt, fogyó világgal pislogott. Az öreg fölélénkíté lángját, letérdelt a szent Szüz alá s pár perczig hangtalanul mozogtak ajkai. Aztán fölállt, Gintót homlokán csókolá meg, s azután önmagára hagyván, azzal a földéltre lépett, hol nemsokára hallatá azt a sajátos éresszerű hangját, melyet sem vihar tul nem kiáltott soha, sem víz meg nem rezeg tetett.

Ejfélig a munka lankadatlanul folyt.

(Folytatás következik.)

A magyar pusztá.

Ki ne ismerné, habár csak hírből is, a pusztát, mely népköltészetünkben is jelentékeny szerepet visel? Az alsó Duna s a Tisza mellett, hol buja legelők homokos területekkel, mocsárok és és szántóföldekkel váltakoznak, roppant terjedelmű síkság terül el, melynek közönséges magyar neve: pusztá.

Végtelenül terül el szemünk előtt a pusztá, az utas aggódva

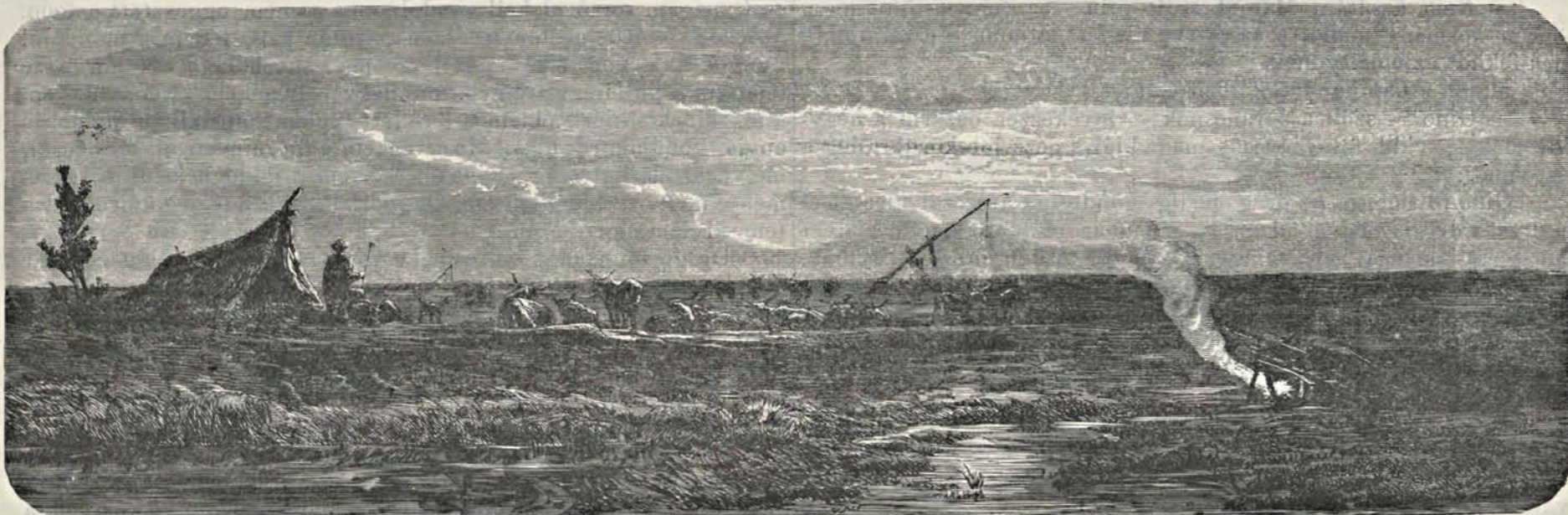
azt hiszi, hogy sohasem éri végét, mert határait nem látja, sőtét heg-lánczok nem emelkednek láthatárán büszkélkedve, hogy a földet az éghez emeljék, hanem megfordítva, az ég ereszkedik le hozzá, szeretettel simulva keblére a délibábos messzeségben.

A magyar pusztá nem kiedlen sivatag, melyet a madár elkerül, s melyen a növényéletnek nyomai is alig láthatók; ellenkezőleg, színhelye az egy folytonosan pezsgő, s a legtarkább változottságban feltűnő életnek, mely a mindennapiasság megszokott jellegét természetesen nélkülözi, de sajátosság szépségeiben annál gazdagabb, csak hogy azok felfogására és élvezésére magyar szem, magyar szív, magyar lélek kívántatik. Az idegen utazó megdöbbenve látja maga előtt a mérhetlen pusztát, melyen alig lát egyebet, mint egy magasan felnyúló kutágast, melynek tetejéből közönyösen tekint egy golya a messzeségbe, mintha ő is az időre, meg a „Donau-Zeitung“-ra bízna, a kibékülés és kiegyenlítés nagy művét; vagy egy magánosan álló házikót, egy rozszant csárdát, melynek külseje épen nem hivatgatja barátságosan a kifáradt vándort; vagy egy sereg fehér tulkot, egy csoport szilaj lovat, melyek nyerítve s magasan fel-felrugva nyargalnak ide s tova a legelőn. Mit érdeklí mindez az idegen utazót? Kutakat különbeket látott már másutt; a golyát jól ismeri, ha másunnan nem, a muzeumokból, kitömvé; az ökor és ló nem oly tárgyak, hogy róluk csak egy érdekes utrajzi cikket is lehetne írni; hát a csárda? no ezen ugyan nincs mit bámulni, s aztán meg van írva a világ valamennyi utleírásában, hogy a csárda a betyárok, a szegénylegények fészke,

mocsár nádasában a békák bús kuruttyolása fel-felriasztja néha az alunni készülő vizimadarakat, melyek egy-egy panasos kiáltásukkal látszanak ráijeszteni akarni az udvariatlan csendzavarókra. Lassankint elcsendesül minden, csak a pásztorok egyes kurjantásai, az örökös ebek csaholása, s a szellő lengette nádas zizegése hallik még. A távolban pásztorfiúzek gyulnak ki, s a főlemelkedő hold nyájasan kandikál ki a felhők közül, mintha biztatólag azt akarná mondani: „a nap hűtlenül elhagyott benneteket, de ne féljete, én majd örökösöm felettetek.“ A szerelmes pásztor furulyaszóval köszönti az éj szelid királynéját, s érzelmeit, melyeket egyszerű nyelve kifejezni nem bír, eljátszsa messze hangzó furulyáján.

Látogatás az akadémiai palota telkén.

A ki az akadémiai palota telkét meglátogatja s az építés körüli örvendetes sürgést-forgást szemléli, lehetetlen, hogy pillanatra vissza ne forduljon a múltba, hogy vissza ne tekintsen az Akadémia eredetére s történetére, mint egyikére azon vigasztaló tényeknek, melyek az emberi szellemnek általában, s különösen a nemzeti-ségi érzelmenek folytonos haladását, terjedését, nemesbülését tanúsítják. Nem szükség, hogy gondolatunk a múlt század ködös, homályos korszakába repüljön vissza, a midőn néhány lelkes magyar agyában legelőször villant meg egy „magyar tudós társaság“ eszméje; de lehetetlen, hogy midőn az épülő akadémiai palota

Nyári éj a pusztán.

tanyája, ezekkel pedig nem jó tréfálni. Miben gyönyörködjük tehát a jámbor idegen? talán a békák kuruttyolásában, melyek amott a sáslepte mocsárban oly dicséretes buzgalommal tartják műkedvelői hangversenyeket, a manó tudja, miféle jótékony czéla? Vagy talán az ebek egyhangu ugatásában gyönyörködjük, melyek hiven őrzik a nyájt, míg gazdájok egyet alszik a kalap alatt?

Egészen más benyomást tesz a pusztá a magyar emberre, különösen az alföld lakójára. Előtte az a kutágas tetején melázó golya nem egyszerű madár, hanem egyik gyakran emlegetett tárgya a népköltészetnek, s ha megpillantja, önkéntelenül is egy-egy szép népdal jut eszébe, mit érzéssel énekel vagy füttyöl el, a mint épen kedve tartja. Ha csárdát lát, nem a haramiákra gondol, hanem arra a szép barna piros menyecskére, ki ott oly délczegen járta a szép magyar tanczot két szál cigány keservesen kiteremtett nótájára. A hószin gulyák, a nyerítő ménesek, melyek előtte a távolban feltűnnek, kellemes nyugopontul kínálkoznak a pusztá végtelenségében kifáradt szemeknek; s ha a csikós lóra kapva, előtte nyilsebese elvágat, az ő lelkét is magával ragadja, mesze, messze az ábrándok, a költészet országába, hol a rideg, prózai való helyett a felhevült képzelet bűvös világa tárul föl lelke előtt. És mig így ábrándozik az ifjú talán kedveséről, a férfiú talán hazája szebb, boldogabb jövőjéről, lassankint lehanyatlak az égető nap a láthatárról, biborsugaraival bucsucsókot nyomva az elhagyott földre; a távolban megkondul az estharang, melynek méla hangjai közé sajátosságosan vegyülnek a nyájkolomp tompa ütései; a

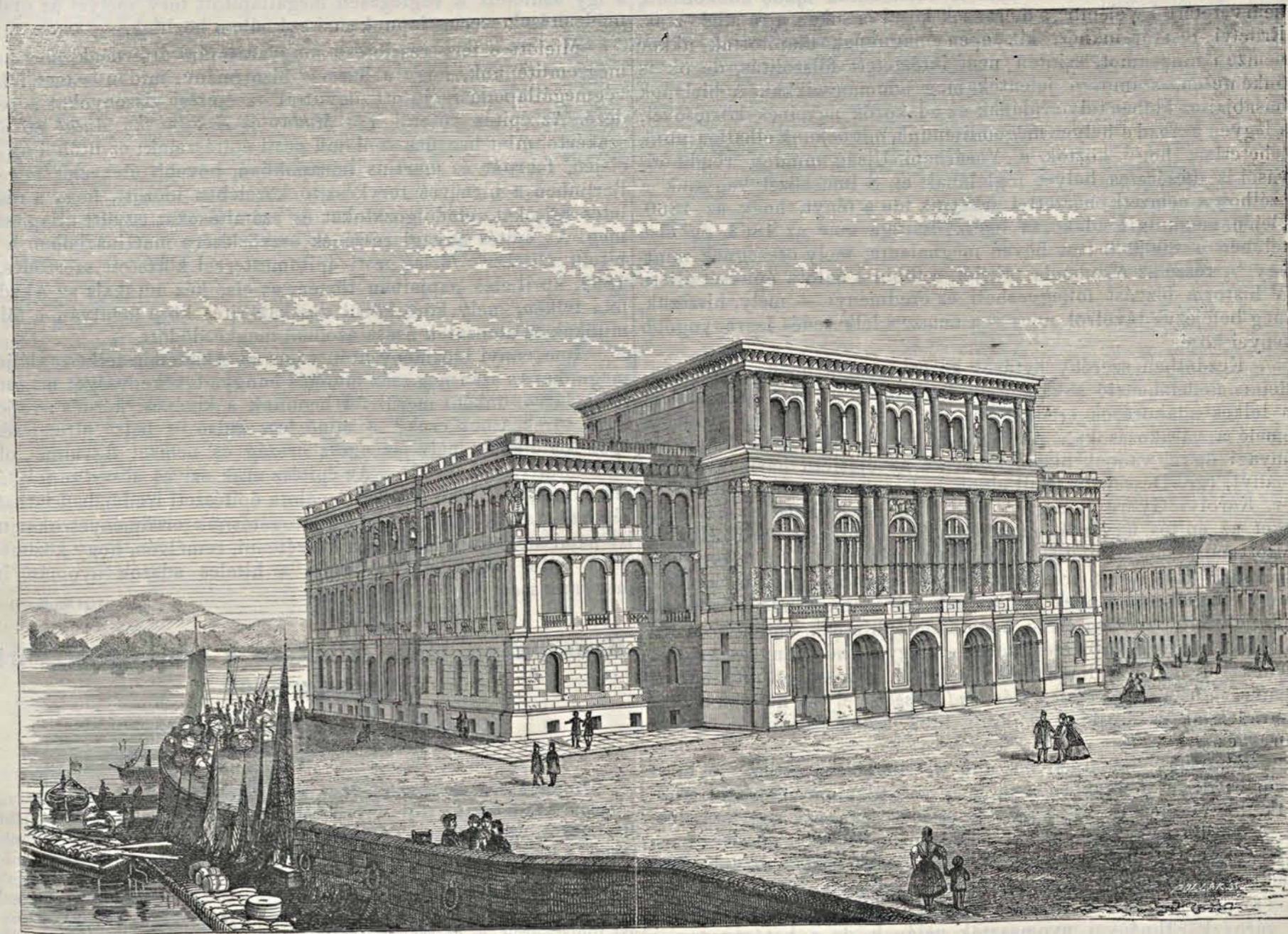
alapatának emelkedő tömör falait magunk előtt látjuk, képzeletünkben a tettek nagy emberének, gróf Széchenyi Istvánnak óriás alakja fel ne tűnjék, azon férfiué, kinek neve minden újabbkori nemzeti nagy vállalattal örök időkre össze van kötve. Eszünkbe jut ő s az ő nagy-lelkű ajánlata, mely megteremté az Akademiát s ezáltal az öntudatos magyar nemzeti műveltségnek első alapkövét veté meg. De nem emlitünk itt föl dolgokat, melyekről több ízben volt már alkalmunk szólni s melyeket Istennek hála, ma már minden iskolásgyermek lelkesedéssel tud elmondani. Nem emlitjük a gróf Széchenyi példájára lángra lobbant egyéb hazafiai adakozókat, kik lehetővé tevék, hogy a haza közohajtása teljesült, a magyar tudós társaság 1830-ban megalakult. Megalakult azon országos intézet, melynek czélja volt, hogy a nyelvnek s a nemzet kebeléből kifejtett irodalomnak s ezáltal a közművelődésnek s nemzeti öntudatnak hathatós gyámola legyen; hogy a tekintélyes irodalmi erőket egy gyupontba egyesítve, ezáltal a művelődésre és érzületre irányadó befolyást gyakoroljon. A rendelkezésre álló szerény eszközök felhasználása mellett hiven teljesíté az Akadémia e szép hivatását mindaddig, míg az események hatalma működésében meg nem akasztá — egész 1848-ig.

A nap jótékony ragyogása után sötét, szomorú éj következett be . . . pusztulás és enyészlet nyomai mindenfelől. Az idők hatalma ónsúlylyal nehezkedék a központi tudományos intézetre is. Munkásságát ugyan soha meg nem szünteté teljesen az Akadémia, azonban létének alapjai ingadozókk lettek, s működése, mint egy

haldokló szívverése, csendes, alig észrevehető vala. 1857. táján, midőn az új, idegenszerű szervezések országszerte már majd minden tért elfoglaltak, végre az Akademiára is rákerült a sor. A kormány fölkéré az intézet alapszabályait — s nehéz aggodalmak támadtak minden hazafiai kebelben, hogy az Akademiát a nemes lelkü alapítók s az ország törvényei által meghatározott rendeltetésétől eltérő irányba fogják kényszeríteni vagy szabad mozgásában korlátozni. Mindinkább a még egyetlen, sértetlenül maradt drága kincs felé fordult a közféltékenység — s az ujra ébredt lelkesedés első eredménye az volt, hogy — a mit évek óta nélkülözünk — újabb adakozások és alapítványok jelentkeztek. Már 1857. folytán történtek adakozások egy eddig alig pengetett tárgyra, egy akadémiai „épületre.“ 1858. elején az Akadémia új elnöke, gr. Dessewffy Emil 3000 pftal nyitja meg az adakozások sorát, kevéssel később báró Sina Simon erejéhez mért fényes bőkezűséggel

higgadt és bátor szavai, jótékony biztatá-képen hatottak a kedélyekre országszerte. A lelkesedés az Akadémia ügye iránt napról napra nagyobb mérvekben kezdett nyilatkozni. Latolgatni kezdtek az ujonnan megalakított országos intézet anyagi erejét s összehasonlítván azt az idők előrehaladott követeléseivel, igen csekélynek találták minden tekintetben. Az Akadémia összes pénzereje nem ment többre 450,000 ftnál s ez mindössze mintegy 150 alapító áldozatkészségének volt eredménye az intézet fennállása óta. A szükségek tizszerte nagyobbak lőnek — s a nemzet fiainak milliói még nem járultak áldozataikkal a hazai tudományosság oltárához! Ki lőn mondva, hogy az Akademiának, ha sokoldalú feladatát sikeresen meg akarja oldani, legalább 50—60,000 ft. évi jövedelemre és méltóságához illő, kényelmes és czélszerű saját helyiségre van szüksége

A dolog gyorsan érlelődött s 1859. decemberben gr. Dessewffy

Az akadémiai palota terve, a végleges megállapodás szerint

(80,000 pft.) folytatja. Időközben az Akadémia létele iránt fölmerült aggodalmak nagy részben tulságosoknak bizonyulnak be. A kormány leküldi az intézet némi részben módosított, újra megerősített alapszabályait, az Akadémia ujra alakult s 1858. dec. 15—21. napjain tartja ismét — 10 év óta először — ünnepélyes nagygyűlést, melynek első teendője volt: az akadémiai tagok felette megírtult sorainak betöltése. Tíz év alatt közel 90 tagjától lőn fosztva az Akadémia részint a halál, részint egyesek kiköltözése által. Az első köze tartozott az Akadémia halhatatlan érdemű két elnöke: gr. Teleki József és gr. Széchenyi István is, kiknek helyébe legszerencésőbb tapintattal gr. Dessewffy Emil és báró Eötvös Józsefet választá az Akadémia.

Az elnök grófnak a nagygyűlés köz-ülésében mondott fényes hatású beszéde, a nehéz idők nyomasztó egyhanguságában valódi jobb napokat jelző eseménynek volt tekinthető s annak férfias,

elnök jelenté a hazának, hogy egy „akadémiai épületre“ aláírás fog megindítani. 1860. elején az elnöki felhívás, körlevél alakjában, bejárta az országot.

Ezen historiai nevezetességű okmányban többi között lelkes szavakban elmondja az elnök gróf, hogy „míóta gr. Széchenyi István egy magyar Akadémia eszméjét fölébreszté, közszellemünk azóta nem pihenhetett meg, s a tanuságok oda mutatnak, hogy a mit a hazafiak ereje cél és korszerűleg hoz létre, hogy valódi szükségét pótoljon, az nem mállik könnyen szét és viszontagságokkal dacolva, magát föntartani tudja. — A magyar Akadémia ma is disztelen, kibérelt szállásban szorong, gyűjteményeit s mintegy 60,000 kötetre menő könyvtárát elhelyezni nem bírja, mi miatt az abban rejlő kincsek el vannak zárva a közönség elől. A társaság, tagjai fizetésén, a szállásbéren s adókon tul, tudományos czéljai előmozdítására oly keveset fordíthat, hogy ezáltal a nemzeti

haladásnak alig felelhet meg. Az Akademiának tehát mindenképp e kettőre van szüksége: *házépítés és vagyonszerzés.*"

Ez egyszerű, sallangtalan, de épen azért ellenállhatlan szavak hatása mindjárt kezdetben minden várakozást kielégítő fényes eredményekben nyilatkozott. Az ország legnagyobb birtokosaitól kezdve a vagyontalan napszámosig, minden vállásfelekeztet, társadalmi és politikai szinkülönbség nélkül egy lelkes csoportta alakultak a haza fia; minden nyilvános gyűlékezés, majd minden magán-összejövetel és családi ünnepély alkalmul használtattott fel arra, hogy kiki tehetsége szerint hozza meg áldozatát. Nagyjaink ezrei mellett ott állanak örök időkre följegyezve a középosztály forintjai s a szegények fillérei — az egyesült erő hatalmának legszébb diadala gyanánt. Erőszakos toborzás, erkölcsi kényszerítés nélkül mindenki örömmel nyitotta meg erszényét s a felhívó akadémiai elnök gyöngéd kimélete, minélfogva a már korábban alapítványokat tett hazafiak nem is szólítottak újabb adakozásra, nem vétetett figyelembe, s mert ezek közül is sokan újra adakoztak. Erdélyi testvéreinkhez, kik épen maguknak alapítottak akkor nemzeti muzeumot, szintén nem intézetett fölcsóztatás, de ők is önkéntesen, számosan jelentek meg adományokkal. A hírlapok hasábjai ez időben telve valának az adakozók neveinek közlésével, s legyen szabad e helyen megemlítenünk, mit nekünk elhallgatnunk lehetetlen, hogy köztök a Vasárnapi Ujság minden rendű olvasói is dicséretes helyet foglalának el. S íme közel vagyunk a célhoz, s nemzeti önérzettel írhatjuk ide a tény, hogy az 1860 elején megindult adakozás egész összege már az 1862. év első felében a 800,000 ftot bőven meghaladta, mely összegnek mintegy $\frac{3}{5}$ része az Akadémia tőkét, a többi a palota építését illeti. A historia bizvást följegyezheti ez eredményt — mely, hiszszük, még befeljezve távolról sincs — a nemzeti lelkesedés legragyogóbb tényei közé.

Kezdetben szerény határok között mozgott ez ügy s az Akadémia kebelében jó sokáig csak *ház* építéséről volt szó, azonban a lelkes adakozások eredményét látva, a közvélemény *palotává* emelvé a várakozásokat. Az igazgató tanács, melyre az Akadémia anyagi ügyei vannak bízva, kinevezé az építendő hármast bizottságot, (gr. Desseffy Emil elnök, b. Eötvös József másodelnök s gr. Károlyi György igazgató tagot), teljhatalommal ruházván fel őket az építés ügyének életbeléptetése s intézése körül. Hogy a bizottság megkezdhesse működését, mindenképp *telekre* volt szüksége. Két dolog iránt már eleve tisztában vala mindenki: hogy e teleknek szépnek és olcsónak kell lenni. Mindenki ohajta s mintegy kényszerűleg érezé, hogy azon épületnek, mely gyönyörű hazafiúi tettek örökösén, mely a magyar tudományosság, a nemzeti nyelv örök diadalának emeltetik, nem szabad más helyen lennie, mint a város *legszébb és legdíszesebb* helyén, honnan a késő maradéknak is hirdesse a múlt idők áldozatkészességét, nemes törekvéseit.

Némi aggodalommal néztünk az elhatározó percz elé, mert szép és díszes helyekben nem igen volt alkalom válogatni. Tudtuk, hogy a kettős cél, a szépség és olcsóság, csak úgy lesz elérhető, ha Pest városa hatóságának bizonyul be, a minnek a haza várja. Reményeinkben, Istennek hála! nem csalatkoztunk. Már 1860. elején történt, hogy az Akadémia elnöke a városi hatósághoz fordult megkeresés levelével. A felszólítás nyílt keblekre talált, a város körülményei nyomozatók valának, de a hatóság tagjai lelkesek: 1304 □ öl adatott át az Akademiának a Duna partján, a hidon felőli részen, a partszabályozás által nyert telkekből, a fele ingyen, másik fele ölenként 120 ftjával. Azonban láttuk, hogy ez az új építkezési térnek még nem legdíszesebb, s a város eddigi központjához nem legközelebb fekvő része. E rész ekkor, korábbi megétel után, már a gőzhajótársaság birtokában volt. De ezen társaság felszólíttatván, nem volna-e hajlandó, az ő telkét az Akadémia telkével felcserélni? erre előzékeny készséget mutatott. A csereszerződés csakhamar megkötött: az Akadémia eddigi 1304 □ ölnyi telkéből a gőzhajótársaság átvett 700 □ öl 210 ftjával; ellenben az Akadémia 1169 □ ölét vett át ugyanazon áron a gőzhajótársaságtól. (Az első 1304 □ ölből fennmaradt 604 ölét 1862-ben adta el az Akadémia 200 ftjával). Ily módon jutott az Akadémia aránylag olcsó a legszebb telek birtokába, hol palotája a gyönyörű Dunapart hosszában, közvetlenül a lánchidra felül, a szép nagy tér egyik szegélyét képezendi.

Meglevén ezek szerint a telek, következett a másik fontos

feladat: az építendő palota terveinek elkészítése s meghatározása. Nem akarván itt sokat vitatott s eléggé ismert dolgok ismétlésébe ereszkedni, csak röviden érintjük a fölmerült tényeket, a mennyiben a történeti fejlődés összefüggő láncszemeit képezik. Az építendő hármast bizottság 1860. év végén építési programot bocsátta ki s jó nevű építésszek által terveket készítettet, melyek 1861. elejére elkészültek. Tudjuk, hogy újabb tervek szükségére állott elő. Az összes tervek nyilvános kiállításra megtörtént s ennek folytán a hírlapokban viták keletkeztek, melyek elvégre azzal végződtek, hogy a hármast bizottság 1861. dec. 21-én elvileg megállapodott azon terv mellett, mely legezészerűbbnek ajánlódik (s melyet a többi tervekkel együtt a Vasárnapi Ujság f. évi 9 ik számában, mint Stüller A. tervét szintén közöltünk). 1862. januárban a bizottság bővebben értekezett a hely színére lerándult tervkészítővel, egyes részletek közelebről meghatározottak s így született a véglegesen megállapított terv, melyet az újabb módosítások szerint lapunk mai számában közlünk.

Mielőtt e terv részletes magyarázata áttérnénk, meg kell még említenünk, hogy a hármast bizottság, midőn a terv iránt végmegállapodásra jutott, egyuttal az építési viszonyokat is rendezé. Az építés vezetői *Ybl Miklós és Skalnitzky Antal* építészszakértő, mint hazafias szellemű pesti építésszek; ez utóbbi az év elején, február és martius hónapokban, bővebb értekezlet végett Berlinben a hirneves tervkészítő közelében időzött, hogy a részletes rajzokat, elődolgozatokat és számításokat együtt állapítsák meg. Az építés anyagi részének eszközésére martius hóban a jó hiteli *Discher József* pesti építőmesterrel kötöttet szerződés, s 1862. ápril első napjaiban történt az első kéz munkája az Akadémia telkén, mely köröskörül deszkakerítés közé fogatván, a földmunkák és alapzatok ásása azonnal megkezdődött.

Ime ennyi előzmény után végre az Akadémia telkén találjuk magunkat s a száz meg száz munkás hangya-tervékenységét magunk előtt látva, önként merül fel bennünk a kíváncsi kérdés: vajjon hova törekesznek ezek? s minő lesz külső és belső elrendezése azon palotának, mely az egész ország és nemzet figyelmét oly méltán tartja lekötve? — Az építész urak szives készsége folytán alkalmunk volt nem régebbe a palota építészeti irodájában látható részletes rajzokba pillantani s e látogatásunk eredményét akarjuk itt némi általános vonalakban közölni, remélvén, hogy közönségünk kellő érdeklődéssel olvassandja a hiteles adatok nyomán írt magyarázatot

(Végo következik.)

Schulzmann Imre jelentése a székesfehérvári régiségekről.

(Felolvastattat a m. Akad. jul. 7-ki ülésében.)

(Végo.)

Hogy rajzom érthetőbb legyen, a sz. István bazilikájának és Mátyás templomának korszaka közt történt több újra építést mellőzvé, az előbbi alaprajzhoz, még csak az utóbbinak valószínű alapzatát adtam világosabb színnel a bazilika északi felén; a közbülső építmények rajzait annál inkább elhagyhatván, mert csakis Mátyás templomának alapzatát találhatjuk, mely a legerősebb levén, a korábbiakat utolsó külső hártayaként körülveszi.

Mátyás templomáról a régi írók mondják, hogy az 100,000 arannyal többre került, és hosszabbításáról Tubero, ki e tekintetben legbővebb, Schwandtnerrel (III-ik k, 8-ik cz.) következőleg szól:

„Miután a fehérváriak, kik majdnem mindnyájan iparosok és kereskedők voltak, vezérüket szökés által elvesztették volna, a német (alemannus t. i. Miksa császár) a várost majdnem ostrom nélkül bevette, Scytha Jakab (vagyis Istvánfi szerint Székely Jakab), ki a magyartól a császárhoz átszökött, az általa ismert falakat ott támadván meg, hol azokat Corvin Mátyás leromboltatta. *Mátyás pedig a falak kis részét akkor felnyitá, midőn az azokhoz közel fekvő sz. Szűz templomát kitágította volt, és temetkezési helyét nagyobbá tette.*“

E helyből kettő világos t. i. hogy a vár falai e tájon feltörettek, és hogy Mátyásnak szándéka volt, a templomot kelet felé hosszabbítani.

Az elsőre nézve megjegyzendő, hogy a falak áttörése nem volt elkerülhetlen szükséges ugyan, mert úgy hiszem, hogy a templomot anélkül is még $\frac{1}{2}$ egységgel lehetett volna hosszabbítani, de akkor szentélye igen is közel esett volna a vár falaihoz, Mátyás tehát, ki mindenben nagyszerű volt, a falakat e kényelmetlenség elhárítása végett áttörette.

A másodikra nézve ama kérdés támadt, vajjon Mátyás szándékát a templomot illetőleg teljesítette-e, vagy pedig ebben halála által gátoltatott? Az írók tanúságot tesznek arról, hogy a templom, midőn a király meghalt, készen még nem volt, sőt sarkópóláját is csak halála után fejezték be; de

hogy Mátyás templomának nyugati része már készen volt, erre mutatnak ama boltozat-gerinczek, m két Erdy 1-ső ábránkon a betűvel jelölt rétegben talál.

Ha már most a meghosszabbítandó szentély Mátyás kimultával még egészen készen nem volt, vajjon nem lehetett-e letéve legalább alapja? Igen is, alapja letéve lehetett; de akkor ezen esetre a meghosszabbítás többet mint egységet vagy is 9 ölet 2 lábat nem mérhetett, mert különben a szentély alapzatát az épülő házban kellett volna találunk. Sőt azon egységgel is hosszabbra az alapzat csak az eredeti basilika apsisától számítva nyulhatott; mert, ha a középkor építész szokásait szem előtt tartjuk, nem kétkelhetünk azon, mikép fél egység hosszával az apsis alkalmasint már Mátyás előtt is keletfelé mozdított azért, hogy a templom hosszszentélyt nyerve a négyágu kereszt alakját mutathassa.

Valószínűnek tetszik továbbá, hogy Mátyás építész a régi fennmaradt alapzatot használni akarván, a kereszthajó régi felosztását megtartotta.

De színtoly valószínű, hogy az eredeti hosszhajó felosztása már Mátyás előtt megváltoztatott, a 17 oszlopköz kevesebb számú tökökre vonatván össze. Én nyolcz töközt teszek fel a legújabb épületben, és annak hat középső mind-egyikének adom a basilika apsisa fentőjének hosszát, azaz 278,456'-et, hosszabbra teszem az első töközt, t. i. 321,704'-re, és, mert Mátyás templomának bizonyosan nagy tökökkel a templomba benyuló tornyai voltak, még hosszabbra azaz 406,385'-re teszem az utolsó töközt, számítván mindig a töközpontjától szomszédai középpontjájáig. A tövek alapzatát összeköttem alapfalakkal valamint maguk közt, úgy a hosszfal tövei alapfalakkal; mit a középkoriak nem mindig ugyan, de számos esetben tettek. A zár-falak külső színéből kiszöktek az oldaltá-mak, azonban alapjokat azért nem jelöltem ki, mivel a templomnak csak belsejét adom.

A fentebbi szerint, és feltéve, hogy Mátyás szentélyének legalább alapfalai elkészültek, a templom hat egységnyi hosszát következőleg osztottam fel:

a szentély apsisa fentőjének hossza	278,456'
a hosszszentély első osztályának hossza	336,300
a hosszszentély második osztályának hossza	350,222
a kereszthajónak hossza	672,600
a hosszhajó első osztályának hossza	321,704
a hat következő osztályának hossza együtt véve	1670,736
a hosszhajó utolsó (8-dik) osztályának hossza	406,385
összesen	4036,403'

vagy is 336'4" vagy is 56 bécsi öl.

Az eredeti két egységi szélesség alkalmasint Mátyás újraépítésében is megtartatott.

A királyi sarkópólák közt, leginkább kettő említendő. Nagy Lajosnak kápolnája, mely a templom déli és Mátyásé, mely a templom északi oldalán állott. A sarkópólák a középkorban, eleinte kör-, későbbben, a csuacives stylen, polygon alakúak, rajzom, mely köralakukat mutat, tehát csak elhelyezésüket akarja jelölni. E két sarkópóláról igen keveset tudunk. Mátyáséról az 1850—1851. évi. M. Muzem 417. lapján mondja, hogy az „a püspöki udvaron levő kuttól a templom hosszában kelet felé nyult

el,“ tehát hosszabban terjedt ki, és 423. lapon „mint különös jelességét emlegetik e kápolnának: Corvin Mátyás czimerét. Volt pedig ez egy köből metszett holló, gyűrűt tartva csőrében, s a boltozat középső téglájából vasrudon csüngvén le. E rud úgy vala a boltozatba építve, hogy kétség sem lehet a szemtanúk bizonyításaként, mikép az a kápolna eredeti felállításakor falaztaték oda.“ A lefüggő zárkó, mely itt említettik, inkább polygon helyzetű, mint hosszú kápolnára mutat, s ekkép tisztába nem juthatok aziránt, vajjon Mátyás sarkópólájáhozszura terjedt kápolna volt-e, vagy pedig polygon alakú? A két kápolnát, mint már említém, a templom kereszthajó szélességi tengelyére építetnek hiszem, és e tengely a templom hosszszentélyét ép szög alatt a) ponton, vagy, ha a templom tovább nyugat felé mozdítandó, b) ponton vágta keresztül.

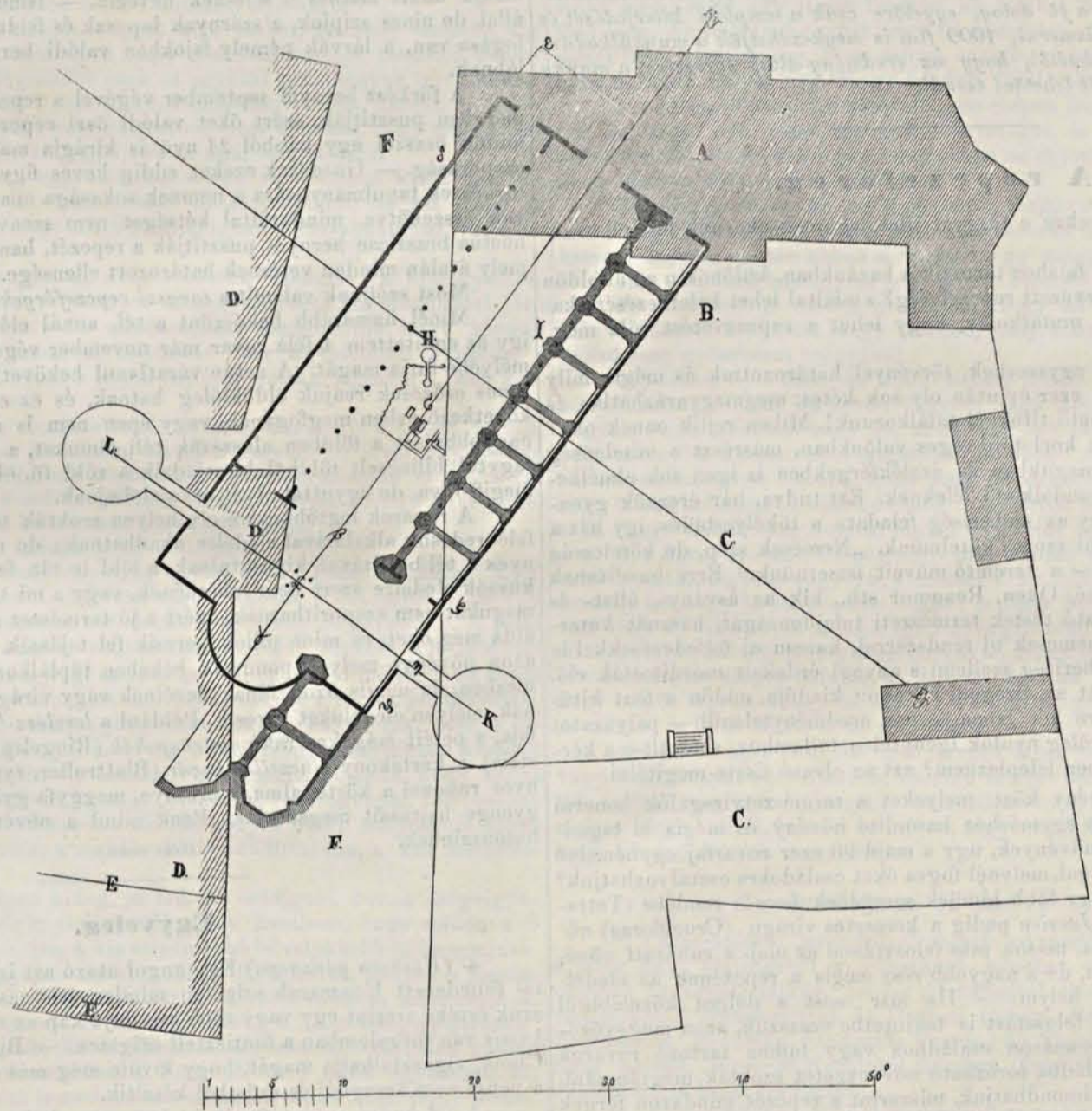
Hol és hogy kell az ásátást kezdeni?

Ha csak az eredményt tartjuk szemünk előtt, legezészerűbb lenne, a kereszthajó középpontját a)-ban vagy b)-ban felkeresni, és onnan a kereszthajó zár-falai felé és apsis felé ásni, mert így találunk fel leghamarább a legrégibb sírokat. Ez volt eleinte nézetem; azonban későbbben részletesebb számítás és arra alapított pontosabb rajz után meggyőződtem, hogy ily módon nagyon is meg kellene közelíteni a fazekasutczába kiszökő házat, és ha innen a kereszthajónak és apsisnak felé eső csak felét is ki akar-nók ásatni, az egész utczá közlekedését rögtön el kellene zár-nunk, mit addig nem lehetni, míg más közlekedésről gondoskodva nincs, és míg ama kiszökő házat ki nem sajájtítottuk; az utóbbi pedig az adakozások nem rögtön megtudható eredményétől is függ.

Egyelőre a feladat tehát más nem lehet, mint a legcsé-lyebb költséggel a templom valódi irányzását és kiterjedését megtudni, hogy ez uton minélelőbb meghatározassuk, mint kell a begyűlendő pénzösszeggel banni, hogy azzal a lehető legnagyobb eredményt érhessek el. Eszerint meg fogjuk tudni, vajjon általában és mennyire kellend rajzom, és az erre alapított költségvetésen igazítani. Vajjon a templom nyugati része el van-e temetve egészen a püspöki lak alatt, vagy pedig vajjon, ha rajzomat nyugat felé kell mozdítani, a templomnak nyugati homlokzata már, és mennyiben esik a belső piacra, merre a püspöki lak főhomlokzata szolgál?

Az utóbbi cél után törekedvén, szükséges a templomnak tájékozását, és egyik szögletét, még pedig oly helyen megismerni, hol az ásátás sem kisajátítással nem jár, sem a fazekas-utczá közlekedését nem gátolja. A templom tájékozását déli mellékhajójának falai irányából legkönnyebben tudhatjuk meg; ezen fal a püspöki lak déli részét elég széles fazekas-utczát metszvé, ha azt felásatjuk, nem kellend az e tájon elég széles fazekas-utczát elzár-nunk. A templom négy szöglete közül alkalmasint (csak az északi déli felé ásatunk; ezen esetre a szögletet vagy γ -tában vagy δ -ban fogjuk elérni, a mint t. i. rajzom vagy nyugatfelé indítandó, vagy helyén maradt. Az első esetben a templom délnyugati szöglete s is szabadon a város terén található, a másodikban e szögletet a püspöki lak fedi.

Ezek szerint az ásátásnál a következő egymásutáni rend mutatkozik célszerűnek: először δ pontjától délkelet felé keresendő a templomnak tájékozása, s itt nincs szükség, hogy a hosszfalat az utczá közepéig köves-sük, irányuk meghatározására pár öl kiásatása is elegendő levén.

Térkép a tervezett sz.-fehérvári ásátásokhoz.
(A V. U. mult számából, a szöveg világosabb magyarázata végett, újra átvéve)

Másodszor, felkeressük, ζ pontjától ásatván délkelet felé, a templom északi szögletét vagy γ-ban vagy δ-ban, itt sem havván a fazekas-utca középig. Az első esetben, ha t. i. a szögletet már γ-ban találjuk, felkeressük.

Harmadszor, a város belső terén a püspöki lak főhomlokzata közelében a poot táján a templomnak délnyugati szögletét.

Minekutána a templom irányát és északi szögletét feltaláltuk volna, az egésznek kiterjedését könnyen meghatározhatjuk.

Rajzom és számításom szerint a rétegek egész tömege, melyet ki kell ásni, hogy a legalsó, a mocsáros földre tett köveket elérjük, tesz mintegy 2000 köb-ölet.

Egy köb-öl ásatása az azzal járó kisebb vagy nagyobb nehézség szerint három, egész öt o. é. ftba kerül. A legrosszabb esetben tehát kerülne az egész basilika tökéletes kiásatása 10,000 o. é. ftba. Közép esetben pedig 8000-be. Azonban megfontolván, hogy egyelőre ott nem fogunk ásni, hol kisajátításra volna szükségünk, úgy szintén a püspöki palota alatt sem, elvégre a fazekas-utca oly nagy kiterjedésű, hogy azáltal a közlekedést hátráltatnánk, mindezeket megfontolván, az összegeget tetemesen leszállíthatjuk, sőt ha, mi itt a fő dolog, egyelőre csak a templom kiterjedését és alakját akarjuk meg ismerni, 1000 ftal is megkezdhetjük a munkálkodást, várván a nemzet kegyeletétől, hogy az eredmény által ébresztve, a munka folytatását és bevezetését lehetővé teend.

A repceféreg.

A kérdések, melyekre e tárgyat illetőleg meg akarunk felelni, a következők:

A rovarok melyik fajához tartozik a hazánkban, különösen az alföldön annyira elterjedt, ugynevezett repceféreg? s mialta lehet keletkezését akadályozni, vagy ha már mutatkozik, hogy lehet a repcevetést tőle megmenteni?

A természet utai egyszerűek, törvényei határozottak és mégis mily különös, hogy mi annyi ezer év után oly sok kétes, megmagyarázhatatlan és tán soha fel nem deríthető titokkal találkozunk! Miben rejlik ennek oka? Szerintem részint saját korlátolt véges valónkban, másrészt a mindenség nagy teremőjében, ki magukban az azalékféregekben is igen sok elmékedésre való nyújtott a gondolkodó léleknek. Ezt tudva, bár érezzük gyengeségünk, de minthogy az emberiség feladata a tökéletesítés, így hát a természet titkait kutatni szoros kötelemünk. „Nemcsak szép, de költésesség is — ugymond Graber — a teremő műveit ismernünk.“ Erre buzditának bennünket Cuvier, Linné, Oken, Reaumur stb., kik az ásvány-, állat- és növényországban találtatott testek természeti tulajdonságát, hasznát kutatván, azon tudományt nemcsak új rendszerrel, hanem új felfedezésekkel is gazdagították, és az emberiség szellemi s anyagi érdekeit mozdították elő. Ezt tarthatá szeméi előtt a „Szegedi Híradó“ kiadója, midőn a fent kitűzött kérdés megtejtésére két ízben — bár eredménytelenül — pályázatot hirdetett. — Ösztönszerűleg nyulok igénytelen tollamhoz, sikerült-e a kérdés titkát legalább részben lelepleznem? azt az olvasó tiszte megítéli.

Azon 80 ezer növény közt, melyeket a természetvizsgálók ismerni vélnek, nincs két teljesen egymáshoz hasonlító növény, és mégis ki tagadhatná, hogy valamit a növények, úgy a majd 90 ezer rovarfaj egyénelye bír oly közös tulajdonsággal, melynél fogva őket családokra osztályozhatjuk? — A repcét Linné a négy főbb himék sorozatának becsú rendjébe (Tetracyclina, siligiosa), — Jussieu pedig a keresztes virágú (Cruciflorae) növények családjába sorozza, mások más felosztással az olaj- s ruházati növények közé helyezik ugyan, de a nagyobb rész mégis a repceféreg az eledel-füvények közt keresett helyet. — Ha már most a dolgot közelebbről vizsgáljuk és ha magát a felosztást is tekintetbe vesszük, azon meggyőződésre jutunk, hogy ugyanazon családhoz vagy fajhoz tartozó rovarok legnagyobb részét egy családba sorozható növényzetet szoktak megtámadni. Ezt tudván, előlegesen kimondhatjuk, miszerint a repcét mindazon féreg pusztítja, melyeket általában a gabona- és kertivetemények körül károsnak tapasztalunk. Nevezetesen mégis ősszel a következők:

1) A fekete káposzta-hernyő (noctua brassicae). Káposzthernyő nevét azért nyerte, mert ősszel igen gyakran a káposztáskerteket annyira meglep, hogy tölök csak azáltal lehet megmenteni az említett növényt, ha arról szorgalmasan leszednek, melyeket földbe ásní nem tanácsos, mivel az egészen kifejlődötték bábbá változnak. Több helyütt a gazdák, minthogy a növény szikét kirágják, szivféreg néven nevezik. Ezek azonban mégis ritkábbak a repceféregdek, mert már augusztus elején többnyire kikelnek. — A hernyók halványzöldes színűek s csak később az utolsó vedlés után kapják barnás bőruket. Ezeknél sokkal veszedelmesebb az ugynevezett

2) Őszi repceféreg. Valódi nével nem bír, majd mindenben hasonlít a káposzta-hernyőhöz. Fő ismertető jele az, hogy a hátán levő barna vonalt két sárgás mellékvonal zárja be. Szeptemberben milliókat bujnak elő és a repce gyenge leveleit leeszik. Október végén vagy november elején több-szöri vedlés után a földre furják magukat, honnét tavasszal mint éjlepek (Nachtalter) jönnek elő és mint olyanok tápszerűket éjjel keresik, petéiket az ugar-járásra vagy országutak mellé éjjel szokták lerakni. Testük szörrel takart, szárnyaik keskenyek s nyugvó állapotban szétterjesztvük *).

* Az 1. és 2. pont alatti féregnek tartoznak a molyok osztályába, vagy Oken szerint a kis ország III. fokozatában (Stufe) előforduló czebbe (Zunft).

3) A fürkész (cryptus glomeratus). Ha augusztus közepe táján a kertekbe vagy a gazos ugarföldre, hol júniusban a noctua brassicae tojásait lerakta, kimegyünk és ha az említett hernyóit figyelmeztetjük, tapasztalandjuk, hogy egy kis fürge lepke azokra leszáll és rovataikba fulánkját beszurja, mit a hernyó észrevenni sem látszik, noha a lepke minden szürással egy tojást tett a hernyó rovataiba. Az ily hernyók 10—12 nap múlva bábbá változnak, mely idő alatt a tojások kikelnek és a bábból táplálkoznak. Miután pedig annak minden részét a pondrók felemesztették, a megmaradt hártját több oldalon átszűrva, belőle kibujnak és a 12 száz faj közül igen sokan növényvel, ezek pedig majd kizárólagosan repceveteményvel táplálkoznak. Ha a báb a nyüvek kimaszása előtt szét-töretik, a pondrókat sűrűn egymáshoz tapadva találjuk, a honnan vette a glomeratus nevét. — A leplek e fájának Sulzer fürkész (Schlupfwespen) nevet adott, mely elnevezéssel sajátságuk jeletetik. A régi görögök tenthredon- (szívfergő) poszméh néven ismerték. Frisch hernyógyilkolóknek nevezi, és méltán; mert a természet nagy gazdaságában főleg a hernyókpusztításra rendelkez. Linné szerint a francia tudósok fulánkjuk fűrészed alakja miatt moches à scie-nek nevezik. — Ismertető jegyeik: a száj bír állal, de nincs szípjok, a szárnyaik laposak és felduzzadtak, a fulánknak két fogása van, a lárvák némely fajokban valódi hernyók, mert több mint 16 lábúak.

A fürkész hernyói szeptember végével a repcevetéseket a legnagyobb mérvben pusztítják, azért őket valódi ősi repceféregnek mondhatjuk, a midőn ősszel egy bábból 24 nyú is kirágja magát és így véghetetlen a szaporaság. — Gazdáink ezeket eddig kevés figyelemmel kísérték, mert a fürkészek tanulmányozása a nemek sokasága miatt fáradsó nehézségekkel van összekötve, mindazáltal kétséget nem szenved, hogy nem csupán a noctua brassicae hernyói pusztítják a repcét, hanem még a mezény is *), mely általán minden vetésnek határozott ellensége.

Most szóljunk valamit a tavaszi repceféregkről. Minél hamarabb beköszönt a tél, annál előbb eltűnnek a féreg és így az említett 4-féle rovar már november végével teli szállásra a föld mélyébe furja magát. A netán váratlanul bekövetkezett csipős derek, folytonos esőzések reájuk öldöklőleg hatnak, és ez egyik oka annak, hogy a következő évben megfogynak, vagy éppen nem is mutatkoznak. A rovarok nagyobb részét a földben alszszák teli álmukat, a honnét azután a mint a fagyolt bilincsel földből kiszarjadik a zöld fü, ők is seregestül mint egy megifjódva, de egyuttal átváltozva előbujnak.

A rovarok legtöbbszörre oly helyen szokták teli álmukat alunni, a hol felbővedésük alkalmával eledelre akadhatnak; de minthogy a féléves növények a tél beálltával kipusztulnak, a föld is tán felszántatik, így hát mint kuszók eledelre szert nem tehetnek, vagy a mi több, közülük igen sokan magukat nem szaporíthatják, azért a jó természet nagyobb részét szárnnyal áldá meg őket, és mint pillék kereik fel tojásaik számára azon földet és azon növényt, melyen pondrókik békében táplálkozhatnak. Némelyek ékes mezében, de mégis azon fának, levéneke vagy virágnak színéhez hasonlítanak, melyen eledelüket keresik. Például a levelész-bogarak (Blattkäfer) 200 faja, a petéit főagakra rakó gyűrűspók (Ringelspinner), gastropacha neustria, a kártékony vinczellér-bogár (Blatroller, rynchites), melynek ormányos rokonai a körte, alma, cseresznye, meggyfa gyümölcseit és a szőlőtöke gyenge jázait megrújják. Ezek mind a növényhez, melyen élődnek, hasonlítottak.

(Vége következik.)

Czifrusz Ferencz.

Egyveleg.

+ (Különös pénzem.) Egy angol utazó azt írja, hogy az oroszok által fölfedezett Unamarch szigeten minden árut asszonyonnyal fizetnek. Az áruk értéke szerint egy vagy több asszonyt kap az eladó. Valószínűleg sok hamis van forgalomban a fontisztelt szigeten. — Bizonyos ország, például China, vigasztalhatja magát, hogy kivüle még más ország is existál, a hol a pénzt nem aranyból és ezüstből készítik.

+ (A budai császárfürdő bérletösszege különböző időszakokban.) Az „Ungarische Nachrichten“, megemlíti azt, hogy a császárfürdőt a tulajdonos irtalmas szerzet többé nem fogja bérbe adni, hanem adminisztrator által kezelteti. — elősorolja, hogy 1815. óta, midőn a császárfürdőt az irtalmas szerzet birtokába jutott, időnkint minő bérösszegek fizetettek a nevezett fürdőért. E szerint az évi bérösszeg volt: 1815-től 1819-ig 4000 váltóforint, 1819-től 1822-ig 10,000 váltóforint, 1822-től 1826-ig 8000 pengő forint, 1826-től 1834-ig 12,000 pg. ft., 1834-től 1852-ig 16,000 pg. ft., 1852-től 1856-ig 22,000 pg. ft., 1856-től 1861-ig 36,000 pg. f., s 1861-ben 47,000 pg. ft.

+ (A világ legnagyobb szivargyára) Manila szigeten Binondoban van. A gyárhoz tartozó épületek egész kis várost képeznek. A sajátképeni gyári épületek naponkint 8000 nő foglalkozik szivarkészítéssel. Minden egyes nő átmérőleg 2000 darab szivart készít naponkint, tehát az egyetlen gyárból mindennap 1,600,000 darab szivar kerül ki. A csempészkedés megakadályozása végett minden nő, mielőtt a gyárból távoznék, motozásnak tartozik magát alávetni.

* Mezeny, agrotis segetum, vagy noctua segetum. hernyói barnák, sötét-szürkő-sápanyak s minden gyúrán 4 fekete ponttal jelöltek. Felső-Tengeliczen (To'na-meg, c) ősszel 4 egymástól különböző freg pusztította egy időben a repcét. Lásd „Magyar Gazda“ 1859. 25 sz.

Vasárnapi Ujság 31-ik számához 1862.

T Á R H Á Z.

A Hortobágy és Richard abbé.

Ki ne ismerné a mesés hírt, délibábos Hortobágyot! E hajdan gazdag, gulyajáró föld, most sivár, leégett, hasznavehetlen pusztaság, melyen a szegény barom már tengődni sem bír, számos kutyából teljesen kiapadt a víz! — A híres Richard pap itt jártában bekalandozta ezen 5 négyzögmér-földnyit kopár térséget, keresvén viz után sovárgó, éhség-csigázta barmaik számára forrásokot, s ki is mutatott egymástól kellő távolságban 22 kútbelyet, kilátásba helyezvén 5—6 ölnyi mélységben, egészséges bő vizet.

De mielőtt az eredményről szólánánk, érdekes leend talán néhány vonásban megismerkedni az abbé urral s kutatási eljárásával.

E csodával határos tulajdonsággal bíró ember, alacsony termetű, vig kedélyű, beszédes, némi, nem épen nagy szakavatottságot tanúsító geologiai ismeretekkel kivül, leginkább csak az egyházi tudományok terén hos.

— Hosszu fekete talárban, s papi pástör-kalapban járván, nálunk a meleg kiállhatatlannak mondja; nem dohányos; vizet nemcsak hogy nem iszik, hanem ha vizsgálni akarja is, legfeljebb az újját mártja bele.

Kutatási alkalmával egy elejtűn s egy vízmértéken kivül más segédesszöket nem használ; térképekkel mitsem gondol, de azt maga is kénytelen volt bevallani, hogy nagy szárazságban biztosabban tud forrásokot kimutatni.

Állítja, hogy akár gyalog, akár szekeren valamely, a föld gyomrában rejlő bő forráshoz ér, bizonyos kimagyarázhatatlan hevüléssel járó érzés futja át egész valóját; de mindamellett tapasztaltuk, hogy kőrtája alkalmával, átható, éles szemével folytonos éber figyelemmel vizsgálta a környéket is; a síkságon lejtők s egyes hajlások voltak leginkább, hol kérdősködött, kell-e ott kut?

Ha igen bő, gazdag forrára talál, hirtelen megállítja a kocsit, leszáll, néhány percig ide s tova járkálván, hirtelen megáll, botjával egy pontra mutat, s a jel-öveket levereti; a kimutatott ponthoz annyira szorosan ragaszkodik, hogy ha — a mi tévedésből megtörtént — 10—12 hüvellyel időbb vagy odább verték be a karót, ismét felhuzatta.

De lássuk az általa nálunk elért eredményt.

A Hortobágy délkeleti részén, az ugynevezett „Pomor járásán“, XIX számmal jelelt forrásnál, a Debreczen városi tanács f. évi július 7-én egy 12 ölnyi átmérőjű, súlyosított téglakutnak ásatását megkezdette. A felső réteg 2 lábnyira fekete, szikkel vegyes kemény föld; további két lábnyira következik kemény sárga agyag, melyet az ötödik lábnyi mélységben kekes agyag váltott fel, abban 6 lábnyira már némi csekély források jelentkeztek.

Július 14-én 2 öl 5 lábnyi mélységben futóhomokra bukkantak; ezen 1 ölnyi homokrétgen áthatva július 17-én 3 öl 5 lábnyi mélységben kemény kék agyagrétegben hirtelen oly hatalmas forrásokra akadtak, hogy bárha 24 óráig, felváltva 28 ember, öt nagy ceberrel, tekerőgéppel folytonosan merte, a víz oly hatalmasl áradt s tödult, hogy 4 ölnyi mélységnél alább hatolni lehetetlenséggé vált; a munka ekkor beállítván, a kut felszerel-tetett.

E kut vize tiszta, igen hideg, jó ízű. Az eddigelő, benne megvizgá-zott 3 forrás 7—10 hüvellynyi átmérőjű s oly hatalmas, hogy midőn a 3 ölnyi vizet kimeretik 1 ölnyire, a víz színén több hüvellykel felül bunyognak.

— Julius 19-én egy fűzgyökér-darabot lökött fel a forrás, melyen a barnaközécs-képződés jelei láthatók; átadottak a helybeli főiskola muzeumának.

A VII számmal jegyzett forrás átadásához a „Kis-Gergely-járásán“ ugyan szintén hozzáfogtak, de a Tiszaszabályozás okozta „sine pabulo nulla salus“ annyira reánk nehezedett, hogy Richard abbé egyenesen kimondta, — (s a ki e földet ismeri, abban kétkedni épen nem fog,) miszerint „most nincs ezen tenger mennyiségű jószágunk mit emni, nem is lesz, ha csak tiszai szilipek által a Hortobágyot már jövő éven el nem árasztják, de néhány év múlva furott kutak sem fognak többé ilyes, általam még nem csak nem látott, hanem nem is képzel, minden előfa nélküli rengeteg pusztaság- gon barmaik számára vizet szolgáltatni!“ Szomorú jóslat!

Adjá Isten, hogy az indolentia be ne következtesse! De van okunk tartani ilyesmitől, mert már, mint halljuk, az elkerülhetetlen szilipek építetése iránt, az alsó-szabalszi tiszaszabályozási társulat határozatától váratik az eredmény!

Mi pedig a magunk szerénységében csak annyit mondunk, hogy ha módjában van Debreczennek, segítsen mielőbb maga magán; mert ha a már most is elsatnyult, s megkevesbedett tőke-gulyák eletek, eladattak, s elszedtetek, akkor Debreczen csak volt, de többé nem lesz.

L. G.

Régi magyar szakácskönyv.

(Folytatás.)

35) Szivott rák. Föld meg az rákot, de ne sözd igen meg, az húsát az héjából szedd ki egészen, rakd egy tiszta tábla, az héját pedig el ne hányd, hanem törd meg egy mozsárban szépen, tölts reá bort és ecetet, szüzd által az szitán, szelj belé czipót, ismét forrazd fel, szüzd által az szitán, hogy

sűrű legyen, rakd belé az tisztított rákot, tégy belé tarkónt, föld együtt erősen. Borsot, sáfránt, gyömbért tégy bele, az sava az ecetet felül ne haladjja, mert nem jó leszen, hanem egyaránt legyen mint bors, ecet, só, ha fel akarod adni, szelj kenyeret alája.

36) Töltött rákot így csinálj: Az rákot is megföld, de gyengén sözd meg, a felső héját tartsd meg az ráknak, az húsát tengeri szőlővel vagdad össze apróra, borsot, sáfránt, gyömbért keveset tégy bele, rántsd vajban vagy faoljában egy kevésű, és úgy töltsd meg az héját vele. Süsd meg pennatában, vagy serpenyőben. Add fel.

37) Szilvát mandolával és fügével. Az szilvát tiszta vízben szépen mosd meg, rakd egy tiszta fázékba, az fazokat töltsd teli borral, erősen föld meg. Az szilvával együtt tégy fel mandolát, malosszölt, figét, tégy mézet bele, borsold meg, bors, sáfrán, szekfü, fahéj kell bele, hogy megfő, tedd ki, hadd hűljön meg. Hogy feladod, fölül vakarj nádmézet.

38) Körvölt füve. Az körvölt igen szépen hámózd meg, tedd fel tiszta borban, tégy bele vajat, mézet, köménymagot, és együtt föld vasfázékban sebes szénnél, de jól reá vigyázz hogy meg ne égjen, és szépen piros legyen, hogy feladod, fölül vakarj nádmézet.

39) Meggy-fűzés. Az megvalogatott meggyet szedd meg a szárától, mosd meg tiszta vízben, czipót ránts meg koczka módon vajban neki, hogy kemény legyen, azután abban a vajban tégy meggyet, rántsd meg benne, tölts bort reá, föld keményen, tégy mézet bele, jól borsold meg kicsiny sáfránt, de szekfüvet jó módon vess bele. Hogy fel akarod adni, úgy tedd bele az rántott kenyeret. Hogy feladod, szelj kenyeret alája, és fölül trágyázd meg gyömbéres trágyával.

40) Hideg tejes étel. Az tejsze vakarj bővön nádmézet, verj egy néhány tikonyát bele, az bővön vagyion, vagy 25-nek az fehérít, ha kevés nagyon, mind székestől vagy 14, az mi elég egy tábla, csak annyit söt vess bele, mennyi a tikonyákat megszósza, feljebben ne érezék a sója, az szén-nél szépen habarton habard, hogy meg ne sugorodjék, ha jó sűrű leszen, rakd ki vas kalánnal az tábla, de még is habarton habard, mert megsugoroz-szik. Hogy innár megalszük, hintsd meg fölül tengeri szőlővel, add fel.

41) Boros szerdek. Czipót ránts meg vajban egészen; de fölül koczka módon metélj szed, vagy másfel iteze tejfelt, tölts bele vagy egy megszely bort egy keves ecettel; mézet is tölts bele, hogy jó édes legyen, vagy vagy 15 tikonyát is belé, igen gyengén sözd meg, tedd az tűzhöz, és mind untalan habarjad, míg meg nem érik. Hogy már megérik, lásd meg a szerciamát, ha elég-e bele az só, bor és méz, ha nem elég, megjobbítsad, hogy csipős legyen. Hogy fel akarod adni, az megrántott egész czipót tedd az tálaban, és fölül töltsd rá az szerdeket.

42) Metelt tejes étel. Az tejet forrazd meg, hogy meg ne sugorodjék, vagy 6 tikonyát verj lisztben, kemény tésztát csinálj belőle, jól meggyur-jad, lapítsd meg igen vékonyan, összetakarván azt, meteld igen aprón, az melyet megmetéltél, habard az tejszen, tégy vajat bele, savát jól meglásd, hogy feladod, fölül is megvajozd.

(Vége következik.)

Irodalom és művészet.

© (Kisorsolásra megvásárolt képek.) A pesti műegylet választmánya a jelen havi kiállításból a következő képeket vásárolta meg kisorsolás végett: 1) Ligeti tájkép, Lariss Herminától Bécsben; 2) Éjjeli tájkép, Heilmayertől Münchenben; 3) Dessauai tájkép, Pape E-től Berlinben; 4) Erdőbrésztel, Brodszky Sándortól Pesten; 5) Tájrész Mönchsbergből Salzburg mellett, Hainold Károlytól Bécsben. Tehát öt kép közül csupán egy vásárolt hazai festéstől.

+ (Voggenhuber Vilma) a berlini operához hírszerint akként lön szerződöttve, hogy az első évben 7,000, a másodikban 9,000, a harmadikban 11,000 ftot kap. Sajnáljuk, hogy a kiasasszony is akkor hagyja el színházunkat, midőn már nálunk kivívta az egri nevet.

+ (A „Népszínházi Évkönyv“) szerkesztői Bolnai és Kempelen Győző fölkérik azon honleányokat s honfiakat, kik a „Népszínházi Évkönyv-re előfizetőket gyűjtöttek, hogy izeiket a begyült pénzzel együtt e hó közepéig annál bizonyosabban beküldjék, mert azontul az 1 ftnál magasb bolti ár álland be. A könyv jövedelme mint tudva van, a budai népszínház gyámloltására van felajánlva.

+ (Egy becses arczkép.) A pozsonyi újság boldogult József főherczeg nádor arczképéről emlékezik meg, mely arról nevezetes, hogy az egész arcz-kép tollal van írva, és pedig költemények idézetiből, miket csak nagyító üvegen át lehet elolvasni. Az árny és fény mind az arczban, mind a ruházatban arányosan van beosztva, s évek voltak szükségesek elkészítésére. Szerzője ismeretlen. Jelenlegi tulajdonosa, kész e remekművet a Múzeum számára jutányos áron átengedni.

△ (A „Sárospataki Füzetek“) című prot. tudományos folyóirathoz megjelent az idei folyam 6. ik füzete. Tartalma következő: „Rövid átnézte az ősszel irodalom hatásának a politikai államéletet átalakulása a XVIII. század utófelében,“ Pálkövi Antalól; „Elvek harca a keresztény egyház terén,“ Nagy Józseftől; „Macaulay beszéde,“ angoltól Bihari Imrétől; Halotti ének. Atányi Titusztól, s végül a Tárca, több érdekes közleménnyel.

géseiben kívántunk volna töle több férfias komolyságot. Felekiné „Adél“-ja semmi kívánni valót nem hagyott fenn. Mind végig teljes művészi öntudattal, igaz bensőséggel játszott. Csakis így lehet szinpadai illúziót előidézni. A mai előadást, melyhez hasonlóan sikerült rég nem láttunk, a hőség dacára is élvezettel néztük végig.

Kedd, jul. 29. „Bánk bán.“ Opera 3 felv. **Erkel Ferencztől.** Ma lépett föl utolszor Hollósy Kornélia. Egyik legjobb szerepében, „Melindá“-ban, bucsuzott el a roppant számmal megjelent közönségtől, mely őt ezuttal minden kigondolható kitüntetéssel halmozta el. Egész a könyezésig elérékenyült mind a művész, mind a közönség akkor, midőn a 3-ik felvonás első jelenete után a függöny felgördült, s a gyászba öltözött tagtársai közt megjelent művész elő a fővárosi közönség részéről egy küldöttség lépett, élén Reményi Edevel, ki az ünnepelt művésznőnek nagyértékű karpereczet s koszorut nyújtott át bucsuemlékül, rövid beszéd kíséretében. De minderről lapunk jövő számában fogunk bővebben szólni, midőn a felejthetetlen művész arczképét is adandjuk.

Szerda, jul. 30. „Egy gyűrű.“ Színmű 5 felv. **Csütörtök, jul. 31. Először: „Dénis ur és neje.“** Operette 1 felvonásban, **„Fortunio dala.“** Operette 1 felv.

Budai népszínház.

- Jul. 25. Díjmentes népelőadásul: „Párbaj sötétben.“ Vigjáték.
- Jul. 26. „Falusiak.“ Vigjáték 3 felv. Szigetből.
- Jul. 27. „Az elátkozott herceg.“ Vigjáték.
- Jul. 28. „Becsületlenség.“ Szigeti József vigjátéka. „A lepecsételt polgármester.“ Bohózat 2 felv. Elszomorodtunk, midőn a színházba beléptünk. A zenekar már javában munkálkodott, s az egész nézőtérben csak bajjal tudunk valami tiz embert fölfedezni. Az előadás mindamelllett megtartatott, de biz abban nem igen volt köszönet. Partéyninak egy jó tanácsos szolgálunk. Hagyja el azt a, nem tudjuk, minek nevezendő rossz szokását, hogy eredeti akarván lenni, minden rövid szótágot irgalmatlanul megnyújt. Partényi a mily jó huszár, ép oly rossz „Lámpa,“ ily beszédmód mellett még mécses sem válnék jó belőle.
- Jul. 29. „Mátyás napja Soroksáron.“ Vigjáték.
- Jul. 30. „A falusiak.“ Vigjáték 3 felv. Szigetből.
- Jul. 31. „Párbaj sötétben.“ Vigjáték.

Nyilt tér. *)

— (Kérelm és felhívás.) **Czapkai Imre és József** testvérek, az első 1848 előtti kamarai hivatalnok, ez utóbbi gyógyszerész, 1849-ben a hazából kivándoroltak. Azóta a szállongó hír szerint csak annyi jutott tudomásra felőlük, hogy Cz. József Amerikában telepedett meg. Cz. Imre pedig Olaszországban látatott volna — különben itthoni rokonsaik s ismerőseik teljesen nyomukat vesztették. A kik a nevezett testvérek hollétéről biztos tudomással bírnak, ezennel tisztelettel kéretnek, az illetőket figyelmeztetni, hogy ahlirítottnál a Czapkay testvéreket (különösen Imrét) illető családi okiratok, és irományok s ezek között néhai édesatyjuk arczképe is, már régóta le vannak téve, s minden pillanatban átvehetők. Pesten, jul. 30. 1862. — **Zolnay Sándor** h. ügyvéd, (színháztér, Likház).

Szerkesztői mondanivaló.

6132. **Eszeny, u. posta Mándok.** Ifj Szabó József lelkész urnak Ismételve kijelentjük, hogy az árvizkárosultak számára küldött 7 ft. annak idejében megérkezett, a V. U. f. é. 16-ik számában megemlített, s a többi összegekkel együtt már régóta adva a m. kir. helytartó-tanács elnökségének. Mit tegyünk meg, hogy őnt megnyugtassuk? Sajnáljuk, hogy sem az első közlést, sem első felszóalása után irt „mondanivalónkat“ még eddig nem vette észre lapunkban.

6133. **Egyiptom. Alexandria.** E. J. Az igazítás még elég jókor jött s ohajtása teljesült. A kérdézt tárgyra nézve már korábbi évfolyamainkban olvasható egy eléggé kimerítő cikk. Nemi részleteket szivesen vennénk, de a tárgy érdemleges vitáitását a mi viszonyaink között alárendeltébb érdekűnek tartjuk. Az eddig oly szép sikerrel megkezdett pályán szeretnénk mi önnel gyakrabban találkozni. Szives üdvözlétnket!

6134. **Bécs.** D. L. Köszönettel vettük az újabb küldeményt, s egy kis színet mulva ennek közlésétőléhez is hozzáfoghatunk. Az ígért tárgyat várjuk, a többinek felosztását kidolgozását egészen saját bölcs belátására bizzuk.

6135. **Győr.** Dr. S. J. A cikk nálunk levő részletét szivesen közölnék adandó alkalommal; a terv szerinti egésznek adására nem kötelezhetjük magunkat — csupán tárgyalódokái szempontból.

6136. **Az öreg tanító.** Költői kedélynek teljes hiánya.

6137. **Lant van kezében . . .** Nekünk meg az a bajunk, hogy igen sok vers van a kezünkben, melyek között válogatni nem csekély feladat. Innen van az, hogy sokára kerül még a kiválogatottakra is a sor.

6138. **A dalnok átka.** Bágyadt fordítás.

6139. **Dngoszello.** K. S. Egyik ohajtása mai számunkban teljesül, a másikat későbbre kell halasztanunk.

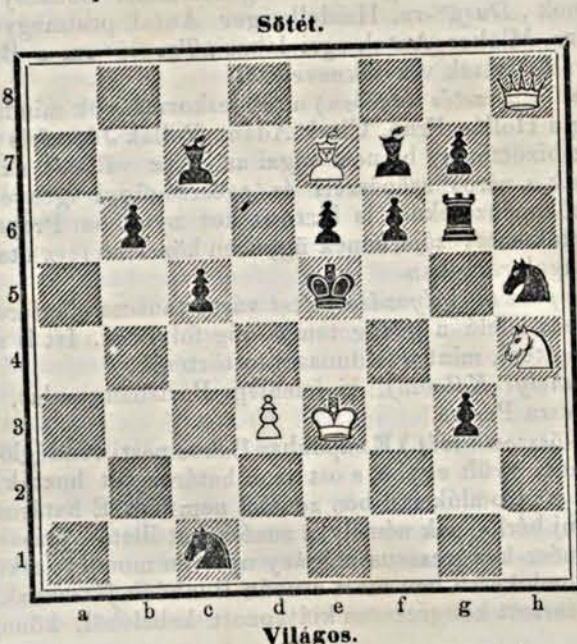
6140. **K.-Sz.-Miklós.** B. K. A derék cikket köszönettel vettük.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

6141. **Egy üveg bor mellett.** Putri csárda, — Laczi betyár — fokos — cigány — bor — rossz kedv — délibáb — nagyot iszik — felpattan — a csárdás szép lánya — angyal — népdal — táncz — szerelem — három pandúr.
„S a mint e szó hangzott: Laczi add meg magad!“
„Rögtön bus szívembe mártotta a vasat.“ (Béke hamvaira) — Ember kell oda, aki ezen letarolt betyár-költészetből egy élvezetes virágot tudjon még szakítani.
6142. **Hanva.** Itt van! — Hát a többi szükséges tudnivalók hol maradtak?

SAKKJÁTÉK.

136-ik sz. feladvány. — B. Meszéna Istvántól (Nagy-Váradon)

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 131-ik számú feladvány megfejtése.

(Szalay Sándortól Sz.-Mihályon.)

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) Fb4 - a5	Hc4 - b6 A)	2)	g4 - h3:
2) Ba3 - g3	Fe4 - f3	3) Hg5 - e6	Fe4 - b1
3) Fa5 - c2 †	e5 - e4	4) He6 - c5	tetszés szerint.
4) Hg5 - f3:	tetszés szerint.	5) Bg3 - g5 †	
5) B - vagy gy. - †			

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — **Parabutyban:** Rothfeld József. — **Nagyváradon:** báró Meszéna István. — **Lükön:** Hamvai Ede. — **Török-Szent-Miklósán:** Frankl A. — **Gyepesen:** Kun Sándor. — **Kun-Szent-Miklósán:** Bankos Károly. — **B.-Újvárosban:** Kovács Lajos.

Helyesen fejtették meg: Nagy-Várad: B. M. I. Elintéztük Magánlevelünk uton van. Becces közreműködését továbbra is kérjük. — **Gyepes:** K. S. Minden beküldött megfejtés helyes Orvendünk, hogy részleljünk ismét egy tapasztalt harcossal szaporodott. — **Parabuty:** R. J. A szerző Bayer Konrad. Figyelmeztetését köszönettel vettük. — **Komárom:** Apor. Őn a 180-ik feladványnak megfejtését helyesen küldötte be. — **Gyula-Fehérvár:** H. L. A játszma lassan halad. Folytatását várjuk. — **B.-Újváros:** K. L. Őn újabb és sokat ígérő feladványát, egymástól eltérőleg följegyezve, egyszerre két levélben kaptuk. Alkalmilag, a megfejtéssel együtt szives beküldését még egyszer kérjük.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-oros naptár	Izrael. napt.	Nap-kelet nyug		Hold-kelet nyug	
				kelet	nyug	kelet	nyug
Augusztus		Julius (6)	A. Ro	6. p.	o. p.	6. p.	6. p.
3 Vasár.	E S Istv. fel.	E T Lidia	22 G 8 Már.	7 Lid.	4 41	7 30	1 31 10 40
4 Hétfő	Domok rem.	Domok.	23 Trophim	8 Do.	4 42	7 29	2 45 11 26
5 Kedd	Havi B. A.	Ozvald	24 Krisztink.	9 N. b	4 44	7 27	3 53 * *
6 Szer.	Ur szine v.	Villám.	25 Anna	10 Vil.	4 45	7 26	4 52 12 23
7 Csüt.	Kajtán, Don.	Donát	26 Hermolan	11 Don	4 46	7 24	5 40 1 31
8 Pént.	Czirjék vért	Smaragd	27 Panteleon	12 Sma	4 48	7 23	6 19 2 47
9 Szomb.	Emid., Rom.	Emód	28 Prokus	13 49S	4 49	7 21	6 50 4 6

TARTALOM.

Liedemann Frigyes Sámuel (arczkép). — Hülsen szerető. **Bonyhai Benjám.** — Magyar bokréta. **Szabolcs Lajos.** — Tollrajzok a tengeri életből (folytatás). — A magyar pusztá (képpel). — Látogatás az akadémiai palota telkén (képpel). — HenssImann Imre jelentése a serekesfehérvári régiségekről (vége). — A repcelevegő. **Czirjusz Ferencz.** — Egyveleg. — **Tá-ház:** A Hortobágy és Richard abbé. L. G. — Régi magyar szakácskönyv (folytatás). — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Nyilt tér. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert** (lak.: magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politkai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

Hollósy Kornélia.

Hollósy Kornélia neve, másfél évtizednél hosszabb nyilvános pályája folytán, betölté a két testvér magyar hazát, de ismeretes az Európa többi művelt országaiban is. Érdemeinek részletezésétől annál inkább fölmentve érezzük magunkat, mert többször volt már alkalmunk, az ünnepelt művésznőrlapunkban megemlékezni. (Lásd a többi között a V. U. 1856. évi 3. számát.)

Az összes hazai lapok fájó részvétellel közölték azon hírt, hogy a „magyar csaló-gány“-nak méltán nevezett művész végkép lelépend azon pályáról, melyen a fővárosi közönségnek annyi élvezetet, s önmagának, a közönség osztatlan tisztelete és szeretete mellett, annyi hervadhatlan babért, marandandó érdemeket szerzett. A fölmerült hír szomorú valónak bizonyult be: a művész, mint színházunk tagja, mult hó 29-én lépett föl utolszor a „Bánk bán“ operában. Szomorúnak mondjuk a hír valósultát, mert nehezünkre esik a válás egy oly művésznőtől, ki évek hosszu során, nemcsak művészetének hatalma, de egyszerű, kedves egyénisége által is kedvencünkké vált, s ki nemes gondolkozása és szeplőtlen tisztaságu jelleme, nemkülönbön önzestelen ügyszeretete által nem pusztán mulékony elragadtatást, pillanatnyi bámulatunkat, hanem becsülésünk és szeretetünk magas fokát volt képes fölbresztetni.

A közönség, mely soha egy alkalmat sem mulasz-

tott el, kedvence iránti rokonszenvét kitüntetni, a mondott nap estéjén roppant számmal sietett a színházba, ezuttal nem csak azért, hogy Hollósy Kornélia varázshatásu énekében gyönyörköd-hessék, hanem hogy résztvevő tanuja legyen egy szomorú jelenetnek, egy megható családi ünnepélynek, mely a fővárosi közönséget, e nagy családot, egyik szeretett tagjától volt megfosztandó.

HOLLÓSY KORNÉLIA.

+ 1890.

Már az előadás folyama alatt több ízben feltűnőleg nyilvánult a közérzelem, s a bánatos „Melinda“ szokatlanul meghatóttan, mondhatni, szenvedve énekelt; de az átalános megindulás a tisztaparti jelenet után érte el tetőpontját, midőn a hosszan tartó tapsvihar alatt a leeresztett függöny újra felgördült, s a gyászba öltözött összes színházi személyzet körében, a bucsuzó művész, érzelmei sulya alatt roskadozó léptekkel, újra megjelent.

E jelenet valóban megható volt. A benső megindulás könyekben tört ik mind a művésznő, mind a közönség nagy részéről. A mély csendet egy, a fővárosi közönséget képviselő küldöttség élén, Reményi Ede szakít meg, következő beszédét intézve a távozóhoz: „Mélyen tisztelt művész!”

„Elhangzottak ajkaidról az utolsó dallamok, melyek ez általad hön kegyelt csarnokban, hosszas s dicsőséges művészeti pályád után búcsúhangok valának. Távozásod jelen fájdalmas perczében a legnagyobb szónoklat sem lenne elégséges.